

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานโลหะ หรือ หัตถกรรม โลหะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น นับตั้งแต่อดีตกาล ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์งานโลหะประดิษฐ์ในรูปแบบงานศิลปกรรมไทยที่มีคุณค่าที่ต้องใช้ฝีมือ ทักษะ และความประณีตเป็นอย่างมาก ในงานวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขางานโลหะของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูล เนื้อหา ทฤษฎี แนวคิด บทความ งานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
2. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์
3. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน
5. แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และแนวคิดการออกแบบตราสินค้า
6. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis
7. แนวคิดด้าน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ปี พ.ศ. 2549
8. การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)
9. แนวทางการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน
10. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหัตถกรรมโลหะ
11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

“เศรษฐกิจพอเพียงนี้ให้ปฏิบัติเพียงครั้งเดียว คือ ไม่ต้องทั้งหมด หรือแม้จะเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอ ได้ปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนามาช้านานแล้ว มาบอกว่าเศรษฐกิจพอเพียงนี้ดีมาก แล้วก็เข้าใจว่าปฏิบัติเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น หมายความว่า ถ้าทำได้เศษหนึ่งส่วนสี่ของประเทศก็จะพอ ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงและทำได้เพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ก็พอนั้น ไม่ได้แปลว่า เศษหนึ่งส่วนสี่ของพื้นที่ แต่เศษหนึ่งส่วนสี่ของการกระทำ”

พระราชดำรัสบางตอนเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา 4 ธันวาคม 2541 (มูลนิธิ
ชัยพัฒนา, 2553 : ระบบออนไลน์)

ในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เป็นแนวทางในการดำรงอยู่
และปฏิบัติตนของประชาชนที่เรียกว่า “ทางสายกลาง” ตามหลัก 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ดังภาพที่ 2.1

ชีวิต/เศรษฐกิจ/สังคม/สิ่งแวดล้อม/ก้าวหน้าอย่างสมดุล/มั่นคง/ยั่งยืน

ภาพที่ 2.1 หลักเศรษฐกิจพอเพียง 3 ห่วง 2 เงื่อนไข

ที่มา : คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 5

เพื่อให้เกิดความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง หรือหลักการที่นำมาประยุกต์
ในชีวิตประจำวัน ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างจากแนวคิดของนักวิชาการ และผู้ที่มีชื่อเสียงที่เป็นต้นแบบ
ในการใช้ชีวิตที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

1.1 นพ.กัมปนาท ตันตติบุตรกุล

นพ.กัมปนาท ตันตติบุตรกุล เป็นจิตแพทย์ที่ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
ในความเข้าใจของเขาเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ

“ ความสุขทางด้านจิตใจในการพิจารณา ในด้านความเหมาะสมกับวิถีชีวิต
ของแต่ละคน คือ ความพอเพียง ” (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ,
2550 : 167-168) ภาพถ่าย นพ.กัมปนาท ตันตติบุตรกุล ดังภาพที่ 2.2

ภาพที่ 2.2 นพ.กัมปนาท ตันติบุตรกุล

ที่มา : กัมปนาท ตันติบุตรกุล, 2551 : หน้าปก

ในการนำแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นพ.กัมปนาท ตันติบุตรกุล ได้นำแนวคิดดังกล่าวมาใช้ คือ ตอนเริ่มทำงานใหม่ ๆ เขาอยากใช้ของแบรนด์เนม จึงเปิดคลินิก เพื่อหารายได้มาจ่ายในส่วนที่ต้องการ แต่พออายุมากขึ้นรู้สึกเหนื่อย จึงเริ่มคิดปรับตัว คิดรู้จักประหยัด ในการใช้จ่าย ทำให้รู้ว่า ชีวิตแบบธรรมดา ทำให้พบความสุขที่แท้จริง

จากบทความข้างต้น จะเห็นได้ว่า แนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงแบบ นพ.กัมปนาท ตันติบุตรกุล คือ การดูแลสุขภาพชีวิตด้วยการใช้ชีวิตแบบธรรมดาที่นำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาประยุกต์ใช้

1.2 ดร.วิโรจน์ สันติประภพ ดังภาพที่ 2.3

ภาพที่ 2.3 ดร.วิโรจน์ สันติประภพ

ที่มา : ประชาชาติธุรกิจ, 2552 : 14

“หลักที่แก้ปัญหาใหญ่ให้เป็นปัญหาเล็ก เราต้องมีสติ ซึ่งคือหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยต้องมีความเข้าใจในสิ่งที่ตนเองเผชิญอยู่ ใช้ความรู้ ความสมเหตุสมผล และมีความเพียรในการต่อสู้กับปัญหา แยกแยะปัญหา และไม่ตื่นตระหนกกับเรื่องที่พบมากเกินไป ”

คำกล่าวของ ดร.วิโรจน์ สันติประภพ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550: 171-173) และในความเป็นจริง ดร.วิโรจน์ สันติประภพ ได้ดำเนินชีวิตตามปรัชญาทางพระพุทธศาสนา เมื่อได้รู้จักกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ก็เห็นว่าปรัชญาทั้งสองมีความเอื้อเพื่อสอดคล้องกัน และคิดว่าศาสนาทุกศาสนาเป็นภูมิคุ้มกันของชีวิตที่เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง

จากบทความจะเห็นได้ว่าแนวความคิดเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในศาสตร์ต่าง ๆ ได้จริง เหมือนดัง ดร.วิโรจน์ สันติประภพ นำมาประยุกต์ร่วมกับหลักปรัชญาทางศาสนา

1.3 ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน ดังภาพที่ 2.4

ภาพที่ 2.4 ศ.ดร. อภิชัย พันธเสน

ที่มา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2551 : ระบบออนไลน์

ในการจัดสัมมนา เรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียงในทัศนะโลก” ซึ่งจัดโดยบริษัท ดีแทคและโตโยต้า ร่วมกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) เมื่อวันที่ 21 ตุลาคม 2551 ศ.ดร.อภิชัย พันธเสน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), 2551 : ระบบออนไลน์) กล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงว่า

“วิกฤติทุกครั้งมีพื้นฐานมาจากความโลภ เพราะระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและวิชาเศรษฐศาสตร์สอนให้มนุษย์แสวงหาผลประโยชน์ให้ตัวเองมากที่สุด และการผลิตเป็นสิ่งที่ดี เพราะก่อให้เกิดรายได้ แต่สิ่งที่ไม่ได้สอนคือ ยิ่งผลิตมากยิ่งก่อให้เกิดของเสียมาก และยิ่งผลาญทรัพยากรในอัตราเร่งมากขึ้น ส่วนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงต้องเน้นที่ความพอเพียงกับคุณธรรมอันประกอบด้วย ความซื่อสัตย์ ขยัน อดทน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน ซึ่งเป็นสองสิ่งที่สำคัญแต่คนไม่ค่อยพูดถึง”

นอกจากนั้นในการวิจัย เรื่องการวิเคราะห์อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง (อภิชัย พันธเสน, 2545 : บทสรุปผู้บริหาร) เป็นสิ่งยืนยันว่า

เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้จริง ตามข้อสรุปหลักการที่จะนำมาประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง ดังนี้

- 1) ใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการแต่มีราคาถูก
- 2) ใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด
- 3) เน้นการจ้างงานเป็นหลัก โดยไม่นำเทคโนโลยีมาทดแทนแรงงาน ยกเว้น ในกรณี
ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผลิตภัณฑ์
- 4) มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ
- 5) ไม่โลภมากจนเกินไปและไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก
- 6) ชื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค แรงงาน หรือลูกค้า
ตลอดจนผู้จำหน่ายวัตถุดิบ
- 7) เน้นการกระจายความเสี่ยงจากการมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือ มีความสามารถ
ในการปรับเปลี่ยนผลผลิตได้
- 8) เน้นการบริหารความเสี่ยงต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไม่ก่อหนี้เกินความสามารถ
ในการบริหารจัดการ
- 9) เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น และตอบสนองตลาดในท้องถิ่นภูมิภาค
ตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตามลำดับเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่า การนำแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ได้จริงเป็นแบบอย่าง
ให้ผู้ประกอบการ นักวิจัย ข้าราชการ ทุกกลุ่ม ทุกหน่วย สามารถนำไปปรับใช้ในตามแบบฉบับ
ของตนเองได้

1.4 เอ็นนู ซื่อสุวรรณ

จากแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงสู่การนำมาประยุกต์ปฏิบัติจริงในหน่วยงานของรัฐ
คือ ธกส. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร โดยรองผู้จัดการธนาคารเพื่อการเกษตร
และสหกรณ์การเกษตร นายเอ็นนู ซื่อสุวรรณ ในความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องของเศรษฐกิจพอเพียงที่
นำมาประยุกต์ใช้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 73-79)
คือ การพัฒนาไปพร้อมกันทั้งองค์กร พนักงาน และลูกค้า เป็นไปอย่างยั่งยืนและมีความสุข
โดยเขาเรียนรู้จากผู้เชี่ยวชาญชาวเยอรมันว่า ถ้าจะพัฒนาประเทศต้องพัฒนาที่คน และเขาสอนตั้งแต่
อยู่บนูบอล โดยเน้นหนัก 2 เรื่อง คือ วินัยและเงินออม เขาจึงนำเรื่องเงินออมมาใช้แนะนำให้พนักงาน
โดยประยุกต์ใช้ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงดังนี้

ขั้นที่หนึ่ง ต้องเริ่มจากตัวเราเป็นอันดับแรก สังกัดจากค่าใช้จ่ายต้องจดและวิเคราะห์
ทุกเดือนว่ารายได้กับค่าใช้จ่ายสมดุลกันหรือไม่

ขั้นที่สอง ให้เอารายได้ลบเงินออมเท่ากับค่าใช้จ่าย (เงินออมให้ออมร้อยละ 10 ของเงินเดือน) ในการออมนั้นต้องมีพยานในการยืนยันการออม เพราะจะได้มีกำลังใจและเป็นตัวผลักดันให้การออมนั้นสำเร็จ

ส่วนในการนำเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการบริหารของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้ผลักดันเรื่อง กำหนดนโยบาย วิธีการดำเนินงานบริหารต้องใช้เศรษฐกิจพอเพียง พนักงานต้องประพฤติปฏิบัติตัวตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และลูกค้าก็ดำเนินชีวิตตามเศรษฐกิจพอเพียง และมีโครงการที่ผลักดันในการใช้เศรษฐกิจพอเพียง เช่น โครงการเกษตรกรคนเก่ง ที่ดึงลูกค้าที่เป็นเกษตรกรที่มีกลวิธีในการดำรงชีวิตแบบพึ่งพาตนเอง ลงหนังสือพิมพ์เดลินิวส์ และ ออกรายการเพื่อนเกษตร ทางช่อง 9 และ โครงการเพื่อนช่วยเพื่อน โดยเชิญชวนผู้ที่สมัครใจในการช่วยเหลือเกษตรกรด้วยกัน มีการอบรม 1 วัน ที่สถานที่ของเกษตรกรแบบอย่าง ซึ่งเป็นความคิดของชายชื่อ เอ็นนู ชื่อสุวรรณ ดังภาพที่ 2.5

ภาพที่ 2.5 เอ็นนู ชื่อสุวรรณ

ที่มา: ภาพข่าวปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง, 2552 : ระบบออนไลน์

จะเห็นได้ว่าการนำแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้นั้น ต้องเริ่มจากที่ตัวเรา จึงจะสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข

1.5 ม.ร.ว. ดัชนีราพิมล ตุงคนาค

ม.ร.ว. ดัชนีราพิมล ตุงคนาค เป็นบุคคลหนึ่งที่สัมผัสความพอเพียงตั้งแต่วัยเยาว์ ในความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง(สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 111-113) ท่านมีความคิดเห็นว่า

“ ดิฉันว่าเราต้องทราบก่อนว่าความพอเพียงของแต่ละคน แต่ละครอบครัวมีระดับไม่เท่ากัน คนรายได้น้อยเขาก็พอเพียงแต่น้อยตามแบบของเขา คนที่มีรายได้มาก เขาก็มีความพอเพียงอีกระดับหนึ่ง ส่วนตัวดิฉันเอง ได้เห็นและสัมผัสแบบอย่างมาจากท่านพ่อท่านแม่

คือ หม่อมเจ้าภีศเดช และ ท่านผู้หญิงฉวีรัชนารัชนี มาตั้งแต่เล็ก ๆ โดยที่ท่านไม่ได้พูดสั่งสอนตรง ๆ แต่ดิฉันเห็นจาก การกระทำและการปฏิบัติของท่าน ซึ่งอยู่ในระบบความพอเพียงมาตลอด

.....เราใช้จ่ายอย่างมีเหตุผล ไม่ฟุ่มเฟือย อย่างสมัยก่อน แม่เป็นคนตัดผมตัดเสื้อให้ลูก ขับรถส่งลูกกับสามีไปโรงเรียนและไปทำงาน ท่านมีความเป็นแม่บ้านแม่เรือนทำอาหารกับขนมแกง และเป็นเหตุผลหนึ่งที่ต่อมาเราเปิดร้านอาหาร เมื่อท่านพ่อทำงานถวายการรับใช้ที่มูลนิธิโครงการหลวง เราก็ยังเห็นท่านใช้รูปแบบชีวิตการกินอยู่เรียบง่ายมาก ๆ พวกเราจึงซึมซับมาตลอดโดยปริยาย

จากบทความข้างต้น จะเห็นได้ว่า ในการดำเนินชีวิตแบบเศรษฐกิจพอเพียง แบบ ม.ร.ว. คัจฉาพิมล ดุรงคานุก ดังภาพที่ 2.6 คือ การใช้ชีวิตอย่างธรรมดา เรียบง่ายไม่ฟุ่มเฟือย ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ และมีเหตุผล

ภาพที่ 2.6 ม.ร.ว. คัจฉาพิมล ดุรงคานุก

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550 : 100

สรุปได้ว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวความคิดที่ช่วยให้ทุกคน ทุกระดับ ทุกหน่วยงาน หรทอ ทุกธุรกิจต่าง ๆ สามารถดำรงอยู่ท่ามกลางวิกฤตทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ได้ โดยเริ่มจากการนำเอาพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมาวิเคราะห์และปรับใช้ให้มีความเหมาะสมตามรูปแบบของตนเอง รูปแบบองค์กร หรือรูปแบบของธุรกิจ โดยยึดการใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าและมีความสุขบนพื้นฐานชีวิตที่เรียบง่าย

2. แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์

อลงกรณ์ พลบุตร (2553 : 1) กล่าวเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ว่า คือ การพัฒนาเศรษฐกิจโดยนำความคิดสร้างสรรค์มาต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่ม (การทำให้สินค้าและบริการมีราคาแพงกว่าต้นทุนการผลิต โดยถูกค้ามีความพึงพอใจที่จะใช้สินค้าและบริการนั้น ๆ เช่น เม็ดทราย

ที่ราคาไม่แพง เมื่อนำมาผ่านกระบวนการผลิตเป็นแก้ว ก็จะมีราคาสูงขึ้น ยิ่งหากคิดค้นหรือประดิษฐ์ให้มีรูปร่างต่าง ๆ แก้วใบนั้นก็มีราคาสูงกว่าต้นทุน)

นอกจากนี้เมืองไทยยังมีความได้เปรียบมากกว่าเมื่อเทียบกับประเทศต่าง ๆ เพราะมีทรัพยากร มีประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรมที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับสินค้าและบริการ ในการสร้างมูลค่าสินค้าและบริการ

จะเห็นได้ว่าคนต่างชาติ เมื่อมาเยือนเมืองไทย นิยมกล่าวถึงเรื่อง อาหารไทย ไร่ไทย และวิถีชีวิตแบบไทย โดยเฉพาะสินค้าโอท็อป หากมีการต่อยอดก็จะกลายเป็น โอท็อปพลัส

ปัจจุบันมีกลยุทธ์ที่ช่วยให้การดำเนินการเศรษฐกิจสร้างสรรค์ให้ก้าวหน้าและพัฒนาขึ้น คือ กลยุทธ์ทะเลสีน้ำเงิน (จอมขวัญ อุทัยรักษ์, ม.ป.ป. : 1-2) ซึ่งเป็นกลยุทธ์ที่ถูกกำหนดขึ้นมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงการแข่งขันแบบดั้งเดิม โดยผู้ประกอบการต้องพยายามพัฒนาสินค้าให้มีความแตกต่างหรือสร้างความต้องการใหม่ ๆ ขึ้นมาเสนอ โดยใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ลักษณะของตลาดที่ใช้กลยุทธ์แบบทะเลสีน้ำเงิน ได้แก่

1. เป็นอุตสาหกรรมที่ไม่ได้มีในปัจจุบันและไม่ทราบมาก่อนว่ามีอุตสาหกรรมประเภทนี้รวมอยู่ในอุตสาหกรรม
 2. สร้างอุปสงค์ใหม่ขึ้นมา ทำให้มีโอกาสเติบโตและมีสัดส่วนกำไรที่มากขึ้น
 3. ไม่มุ่งเน้นแข่งขันกับคู่แข่ง ไม่เปรียบเทียบกัน
 4. สามารถใช้ได้ทั้งกลยุทธ์ด้านราคาและการสร้างความแตกต่างไปพร้อมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดนวัตกรรมที่มีคุณค่า
 5. มองภาพใหญ่ โดยไม่มุ่งเน้นเรื่องจำนวน และไม่ยึดติดกับผลวิเคราะห์
 6. ใช้แรงจูงใจในการทำงานไม่ใช่แรงผลักดันจากสภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายใน
- จะเห็นได้ว่าหัวใจสำคัญของกลยุทธ์แบบทะเลสีน้ำเงิน คือ การสร้างคุณค่าอย่างสร้างสรรค์ โดยควบคู่ไปกับนวัตกรรมใหม่

นักเศรษฐศาสตร์ John Howkin ได้ให้แนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ไว้ว่า เป็นผู้ที่เชื่อว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถพัฒนาแบบก้าวกระโดดไปอยู่ในกลุ่มที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยด้วยความคิดสร้างสรรค์นั้น คือ การพัฒนาให้เกิดความสำเร็จใน 5 ประเด็น (อภิรักษ์ โกษะโยธิน, ม.ป.ป. : 1-2) คือ

1. New Global Trend คือ แนวโน้มของโลกใหม่ที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ นวัตกรรม ภาวลักษณะ ความเป็นสังคมเมือง มีความปลอดภัยในด้านสุขภาพที่มีสังคมผู้สูงวัยมีสุขภาพดี รวมทั้งมีการติดต่อสื่อสารกับเครือข่ายต่างประเทศ เน้นมรดกทางวัฒนธรรม เป็นต้น

2. Creative Economy คือ ประเภทที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจสร้างสรรค์ที่แต่ละประเทศจะนำมาพัฒนาประเทศของตน ซึ่งประเทศไทยจะครอบคลุมใน 4 ด้าน ยึดตามหลัก UNTAD คือ วัฒนธรรม ศิลปะ มีเดีย และ งานสร้างสรรค์ต่าง ๆ

3. 5Cs Model คือ การพัฒนาทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางสังคม ทุนทรัพยากร ทุนสถาบัน และทุนความคิดสร้างสรรค์

4. New Society / New DNA คือ สังคมใหม่รุ่นสังคมนิยม เป็นองค์กรเพื่อสังคมเน้น เศรษฐกิจสร้างสรรค์ มีการพัฒนาแบบยั่งยืน และพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่วนพันธกรรมใหม่ คือการสร้างทักษะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทักษะนวัตกรรม ทักษะผู้ประกอบการ และความคิดสร้างสรรค์

5. Path to success คือ หนทางที่จะทำให้ประเทศชาติก้าวไปสู่ความสำเร็จและก้าวหน้า ทางด้านการศึกษา ความคิดสร้างสรรค์ ทักษะผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมทางธุรกิจ กลุ่มที่สร้างสรรค์ผลงาน กฎหมายที่ให้ความคุ้มครองความคิดสร้างสรรค์ การเงินการลงทุน โครงสร้างพื้นฐานของสังคม และกลไกของสถาบันหรือรัฐบาล

จะเห็นได้ว่าการนำประเทศไทยไปสู่การพัฒนาที่สร้างสรรค์ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ประเทศเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

3. แนวคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

ความรู้ ความคิด ที่ถ่ายทอดมาซึ่งบรรพบุรุษที่เรียกว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” มีนักวิชาการหลายท่านต่างแสดงความคิดเห็นถึงแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

3.1 สามารธ จันทรสุริย

เมื่อกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน สามารธ จันทรสุริย (อ้างถึงใน อวยชัย วยสุวรรณ, 2543 : 7) ได้แสดงความคิดเห็นถึงแนวคิดนี้ว่า หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นเป็นผู้คิดค้นเอง โดยนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม อย่างมีสติปัญญา จำแนกภูมิปัญญาออกเป็น 2 ฐาน คือ

- 1) ภูมิปัญญาที่เป็นนามธรรม
- 2) ภูมิปัญญาที่เป็นรูปธรรม

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของ สามารธ จันทรสุริย ภูมิปัญญา คือ ความคิดที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละท้องถิ่น

3.2 ผศ. ดร. ยิ่งยง เทาประเสริฐ ดังภาพที่ 2.7

ภาพที่ 2.7 ผศ. ดร. ยิ่งยง เทาประเสริฐ

ที่มา : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, 2553 : ระบบออนไลน์

ในความหมายของคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ผศ. ดร. ยิ่งยง เทาประเสริฐ ก็คือ ภูมิปัญญาพื้นบ้านที่เป็นองค์ความรู้ ความสามารถ ประสบการณ์ที่สั่งสมมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นความสามารถและศักยภาพในเชิงแก้ปัญหา การปรับตัวเรียนรู้และสืบทอดไปสู่คนรุ่นใหม่ เพื่อการดำรงอยู่รอดของเผ่าพันธุ์ จึงเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ เผ่าพันธุ์ หรือเป็นวิถีของชาวบ้าน

จะเห็นได้ว่าแนวคิดภูมิปัญญาท้องถิ่นของ ผศ. ดร. ยิ่งยง เทาประเสริฐ คือ มรดกความรู้ที่ถ่ายทอดมายังปัจจุบัน เพื่อช่วยในการดำรงชีวิตอยู่

3.3 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกิดจาก ความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเรา โดยผ่านกระบวนการศึกษา ในลักษณะของภูมิปัญญาไทย (อ้างถึงในอวยชัย วัชรสุวรรณ, 2543 : 9) คือ

- 1) ภูมิปัญญาเป็นเรื่องราวของการใช้ความรู้
- 2) ภูมิปัญญาไทยแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ
- 3) ภูมิปัญญาไทยเป็นองค์รวมของกิจกรรมทุกอย่างในวิถีชีวิต
- 4) ภูมิปัญญาไทยเป็นเรื่องของการแก้ปัญหา การจัดการ การปรับตัว การเรียนรู้ เพื่อความอยู่รอดของบุคคล ชุมชน และสังคม
- 5) ภูมิปัญญาเป็นแกนหลัก หรือกระบวนการทัศน์ในการมองเห็นชีวิตเป็นพื้นความรู้เรื่องต่าง ๆ
- 6) ภูมิปัญญาไทยมีลักษณะเฉพาะของตนเอง

7) ภูมิปัญญาที่มีการเปลี่ยนแปลงเพื่อการปรับสมดุลในการพัฒนาการทางสังคมตลอดเวลา

จะเห็นได้ว่าแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานรัฐมนตรี คือ การนำความรู้ที่เป็นเอกลักษณ์และเปลี่ยนแปลงเข้ากับสังคม โดยใช้พื้นฐานจากการเรียนรู้ในความรู้เดิมที่สืบทอดมา

3.4 รศ. สายันต์ ไพเราะญจิตร ดังภาพที่ 2.8

ภาพที่ 2.8 รศ. สายันต์ ไพเราะญจิตร

ที่มา : มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2545: ระบบออนไลน์

ภูมิปัญญาท้องถิ่นในความคิดของ รศ. สายันต์ ไพเราะญจิตร (สายันต์ ไพเราะญจิตร อ้างถึงในวิมลศรี ชาญจรูญ, 2550 : 15-17) คือ ความรู้ที่ติดตัวที่ผ่านการสะสมประสบการณ์ และความรู้ที่เกิดจากสิ่งที่แฝงอยู่ในวัตถุสิ่งของเครื่องใช้ของบรรพบุรุษเป็นหนทางในการดำเนินชีวิต โดยมีการจัดการทางด้านภูมิปัญญาอันเป็นมรดกทางวัฒนธรรม ทั้งการศึกษาวิจัย สร้างความรู้เดิมที่เลือนหายให้คงอยู่ด้วยการอนุรักษ์หรือคงไว้

จะเห็นได้ว่า ความรู้ดั้งเดิม หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นมรดกของชาติที่ควรดำรงไว้เพื่อศึกษาและแก้ไขปัญหาของแต่ละท้องถิ่น เสมือนในสมัยอดีต

3.5 ศ. ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง ดังภาพที่ 2.9

ภาพที่ 2.9 ศ. ดร. เอกวิทย์ ณ ถลาง

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ม.ป.ป. : ระบบออนไลน์

ศ. ดร. เอกวิทย์ ฌ ฌกลาง (อ้างถึงในวิมลศรี ชาญจรูญจิตร, 2550 : 8) มีทัศนะเกี่ยวกับการเรียนรู้ของชาวบ้านที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การเรียนรู้ที่เกิดจากการลองถูกลองผิดที่จะเรียนรู้จากการดำรงชีวิต การต่อสู้กับภัยทางธรรมชาติ จนสามารถพัฒนาความรู้นั้นสืบทอดมายังลูกหลาน โดยวิธีการสาธิต หรือการอบรมสั่งสอนด้วยวาจา บางครั้งอาจจารึกเป็นลายลักษณ์อักษร สอดแทรกความรู้ในเชิงจิตวิทยาจากพิธีกรรมต่าง ๆ ที่สืบทอดกันมา การนำหลักกรรมทางศาสนาไปประกอบใช้ หรือการเรียนรู้แบบครูพักลักจำ

จะเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นความรู้ที่ถูกถ่ายทอดได้หลายรูปแบบ ไม่อิงตามแบบวิทยาศาสตร์ ด้วยวิธีการจดจำ ถ่ายทอดแบบวาจา และปฏิบัติเป็นแบบอย่าง จนสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต

สรุปภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นความรู้ที่ไม่ใช่สิ่งที่ไกลตัว เป็นสิ่งที่เกิดจากสติปัญญาของบรรพบุรุษที่อาศัยการลองถูกลองผิดจนประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางในการดำรงชีวิต จากนั้นจึงถ่ายทอดความรู้นั้นสู่ลูกหลานและบุคคลใกล้ชิด ซึ่งในปัจจุบันภูมิปัญญาไทยควรได้รับการดูแล และดำรงไว้

ในงานวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมสาขางานโลหะของจังหวัดเชียงใหม่ ผู้วิจัยต้องการศึกษาการนำภูมิปัญญา มาใช้ในการดำรงชีวิต หรือประกอบอาชีพของผู้ประกอบการด้วย ทั้งในเรื่องของการคัดสรรวัตถุดิบ การผลิตผลงาน และการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ผู้ประกอบการได้นำความรู้นั้นมาประยุกต์ให้เข้ากับยุคสมัยของสังคม

4. แนวคิดเกี่ยวกับวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน คือ ธุรกิจของชุมชนที่มีผลในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจชุมชน (คมกฤษ อุทะโก, 2550 : 18-20) เนื่องจากถ้าไม่มีวิสาหกิจชุมชน ไม่มีเศรษฐกิจชุมชน ชนชนก็ทำได้เพียงรอความช่วยเหลือจากภาครัฐ ไม่สามารถพึ่งพาตัวเองได้

ทุนของวิสาหกิจชุมชนนั้น นอกจากทุนที่เป็นเงิน ยังรวมถึงทุนทรัพยากรธรรมชาติ ทุนภูมิปัญญา วัฒนธรรม สังคม ความไว้วางใจกันในชุมชน อันเป็นทุนที่ไม่สามารถประเมินค่าได้ ในการจัดการเรื่องการตลาดของวิสาหกิจชุมชนนั้น ชุมชนต้องสร้างวงจรของกลุ่มธุรกิจชุมชน ให้เชื่อมโยงเข้ากันกับสมาชิกภายในชุมชนและเครือข่าย ต้องรู้จักกำหนดเป้าหมายในการผลิต ให้เพียงพอต่อความต้องการ แล้วค่อยเพิ่มปริมาณในการผลิตเมื่อผลตอบรับดีขึ้นจากเดิม ตลาดวิสาหกิจชุมชนนั้นสามารถแบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1. ตลาดพอเพียง หรือตลาดท้องถิ่น
2. ตลาดผูกพัน คือ ตลาดที่มีการตกลงการซื้อขายระหว่างหน่วยงานนอกชุมชน
3. ตลาดทั่วไป ตลาดที่ต้องแข่งขันกันคนอื่น ๆ

ในการสร้างความพร้อมให้กับชุมชนที่จะเป็นวิสาหกิจชุมชนนั้น อย่างน้อยต้องมีคุณสมบัติ

3 ประการ คือ

1. มีความหลากหลายทางชีวภาพภายในชุมชน ที่มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่สามารถนำมาประยุกต์หรือผสมผสานกับความรู้ใหม่ ๆ ให้เป็นสิ่งที่

มีคุณค่าหรือมีมูลค่า

3. มีเครือข่ายหรือมีความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน ที่มีความสามัคคี มีความร่วมมือช่วยเหลือกันอย่างหนาแน่น ซึ่งเครือข่ายนั้นมีความสำคัญมากในการตั้งเป็นองค์กร

นอกจากนั้นหากวิสาหกิจชุมชนใดที่มีความพร้อม ควรมีการจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชน เพื่อให้กิจการของชุมชนนั้น ได้รับรองตามกฎหมาย และได้รับสิทธิในด้านการสนับสนุนจากองค์กรของภาครัฐ เพื่อพัฒนาวิสาหกิจชุมชนนั้น ๆ ให้สามารถพัฒนาในด้านการพึ่งพาตนเอง และเพื่อการแข่งขันทางการค้าในอนาคต

5. แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์ แนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์ และแนวคิดการออกแบบตราสินค้า

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ออกแบบบรรจุภัณฑ์ และ การออกแบบตราสินค้า ถือว่าเป็นกลยุทธ์หนึ่ง ในการตอบสนองความต้องการของลูกค้า ในด้านการพัฒนาด้านการตลาด ซึ่งมีแนวทางในการออกแบบดังนี้

5.1 แนวคิดการออกแบบผลิตภัณฑ์

ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ถือว่าเป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดองค์ประกอบของงานออกแบบผลิตภัณฑ์ นักออกแบบต้องให้ความสำคัญกับผลิตภัณฑ์ (SoftChalk LessonBuilder, 2553: ระบบออนไลน์) ซึ่งประกอบไปด้วย

1. หน้าที่ใช้สอยของผลิตภัณฑ์
2. ความสวยงาม
3. ความสะดวกสบายในการใช้งาน
4. ความปลอดภัยในการใช้งาน
5. ความแข็งแรงทนทาน
6. ราคาที่เหมาะสม

7. วัสดุที่เหมาะสม
8. กรรมวิธีในการผลิตที่ไม่ยุ่งยาก
9. การบำรุงรักษาและซ่อมแซมผลิตภัณฑ์ได้ง่าย
10. สามารถประหยัดค่าขนส่ง และสะดวกต่อการขนส่ง

คุณสมบัติของนักออกแบบ ผลิตภัณฑ์ที่ดี คือเป็นผู้ที่มีความคิดริเริ่มในการสร้างสรรค์งานออกแบบ ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมทั้งในปัจจุบันและอนาคต ไม่ลอกเลียนแบบงานใคร ควรสร้างสรรค์งานด้วยความคิดของตนเอง ซึ่งคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่ดีที่นักออกแบบสร้างสรรค์ออกมาต้องมีความแปลกใหม่ มีที่มาหรือเรื่องราวในการกำเนิดผลิตภัณฑ์ และที่สำคัญผลิตภัณฑ์ต้องเป็นที่ยอมรับในกลุ่มผู้บริโภค

5.2 แนวคิดการออกแบบบรรจุภัณฑ์

บรรจุภัณฑ์นั้นถือว่ามีบทบาทในการเพิ่มมูลค่าให้ผลิตภัณฑ์ ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ ผู้ออกแบบต้องรู้ถึงวัตถุประสงค์ในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คือ เพื่อสร้างบรรจุภัณฑ์ให้สามารถเอื้ออำนวยคุณประโยชน์ด้านหน้าที่ใช้สอยได้ดี มีความปลอดภัยจากการคุ้มครองผลิตภัณฑ์ ความประหยัด ความมีประสิทธิภาพ ในการผลิต การบรรจุ การขนส่ง การเก็บรักษา การวางจำหน่าย และการอุปโภค โดยอาศัยความรู้และประสบการณ์ด้านวิศวกรรมศาสตร์ และ วิทยาศาสตร์เข้ามาช่วยเป็นหลักใหญ่ แต่หากสร้างผลกระทบทางจิตวิทยาต่อผู้บริโภค ควรใช้ความรู้ทางแขนงศิลปะเข้าเข้ามาสร้างคุณลักษณะของการบรรจุภัณฑ์ให้มีเอกลักษณ์ มีความทันสมัยที่ดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค

หลัก 4 ประการในการออกแบบบรรจุภัณฑ์ คือ SAFE (ภาควิชาเทคโนโลยีการบรรจุ คณะอุตสาหกรรมเกษตร มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547. : ระบบออนไลน์) คือ

1. S = Simple เข้าใจง่ายสบายตา
2. A = Aesthetic มีความสวยงาม ชวนมอง
3. F = Function ใช้งานได้ง่าย สะดวก
4. E = Economic ต้นทุนหรือค่าใช้จ่ายที่เหมาะสม

การออกแบบบรรจุภัณฑ์มีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อผู้ผลิตสินค้า ดังนั้นผู้ออกแบบควรให้ความสำคัญทุกรายละเอียด และทุกขั้นตอนในการออกแบบ

5.3 แนวคิดการออกแบบตราสินค้า

การรับรู้ตราสินค้าของผู้บริโภค คือ หัวใจสำคัญในการออกแบบตราสินค้า ซึ่งตราสินค้าถือเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างภาพลักษณ์ให้กับผลิตภัณฑ์

คุณสมบัติของตราสินค้า(เสรี วงศ์มณฑา อ้างถึงในจตุรงค์ เกริกเกรียงไกร, 2552: 34-35) มีดังนี้

- 1) ตราสินค้าจะอยู่ในความคิด (สมอง) ของลูกค้า ซึ่งเกิดจากผู้บริโภคมีความรู้ในตราสินค้า
- 2) ตราสินค้าจะมีคุณค่าก็ต่อเมื่อลูกค้ามีความรู้สึกที่ดี ในขณะที่จะซื้อสินค้า ดังนั้นจึงต้องสร้างตราสินค้าให้มีลักษณะที่ดีเพื่อให้อยู่ในจิตใจของผู้บริโภคเป็นอันดับต้น ๆ เหนือตราสินค้าอื่น ๆ ในประเภทเดียวกัน
- 3) ตราสินค้าจะอยู่ในความทรงจำของลูกค้า แต่อย่างไรก็ตามตราสินค้าเป็นสิ่งไม่คงที่ อาจจำได้หรือจำไม่ได้ อาจดีหรือเลวลงได้
- 4) คุณค่าของตราสินค้าเป็นเหมือนกับสิ่งมีชีวิต ดังนั้นเราจึงควรต้องใช้เครื่องมือทางการตลาด เพื่อสร้างความทรงจำในตราสินค้าอย่างต่อเนื่อง และเป็นลักษณะความทรงจำที่ดี ยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากตราสินค้าเกิดได้ ซบเซาได้ โตได้ ตายได้ ตราสินค้าในสมองคน ถ้าไม่หมั่นรดน้ำพรวนดินตราสินค้านั้นก็เหาหรือซบเซาและตายในที่สุด
- 5) ตราสินค้าจะมีลักษณะเป็นกิจกรรมทางพันธกรรม ซึ่งหมายความว่า ตราสินค้ามีลักษณะเฉพาะ และมีลักษณะเด่น คือ ถ้าสามารถสร้างตราสินค้าไว้อย่างไรก็จะมี การรับรู้ลักษณะนั้นตลอดไป ดังนั้นกิจกรรมด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้านั้นจะต้องมีความสอดคล้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดการฝ่าเหล้าขึ้นในพันธกรรมของตราสินค้า
- 6) ตราสินค้าจะเป็นตัวสร้างความหมายและกำหนดทิศทางของการส่งเสริมการตลาดของสินค้า การสื่อสารทางการตลาดไม่ว่าจะใช้เครื่องมือใดจะต้องให้ความหมายที่เกี่ยวข้องกับตราสินค้านั้น ให้ชัดเจนขึ้นเรื่อย ๆ และทำให้สินค้านั้นมีลักษณะเฉพาะตัวที่ไม่สับสน การตลาดสำหรับสินค้านั้น
- 7) ตราสินค้าเป็นพันธะสัญญาระหว่างผู้ขายกับผู้บริโภคกลุ่มเป้าหมาย คือ เป็นพันธะสัญญาระหว่างผู้สื่อสารกับผู้ซื้อ ผู้บริโภคเลือกซื้อตราสินค้านั้น เพราะผู้สื่อสารได้ระบุถึงลักษณะทางพันธกรรมในตราสินค้านั้น
- 8) ความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าจะได้รับผลกระทบจากกิจกรรมต่าง ๆ ทางการตลาด เช่น การจัดแรลลี่ ความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าเปลี่ยนแปลงไป การจัดแสดงสินค้า การจัดนิทรรศการก็จะทำให้ความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าเปลี่ยนแปลงได้
- 9) เมื่อความรู้เกี่ยวกับตราสินค้าเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริโภคที่มีต่อตราสินค้า อาจเปลี่ยนได้

ประโยชน์ของตราสินค้าต่อผู้บริโภคสินค้า เช่น

- 1) ง่ายต่อการจดจำและจำแนกสินค้าจากตราสินค้า
- 2) ประหยัดเวลาในการซื้อสินค้า เพียงแค่สังเกตตราสินค้า
- 3) ทราบแหล่งผลิตว่าผู้ประกอบการเป็นใคร และสามารถตัดสินใจเลือกซื้อสินค้าได้

ดังนั้นตราสินค้า คือ ชื่อ ถ้อยคำ เครื่องหมาย สัญลักษณ์ การออกแบบที่ผสมผสาน เพื่อแสดงให้เห็นถึงสินค้า ซึ่งผู้ออกแบบต้องเข้าใจหลักเกี่ยวกับการสร้างตราสินค้าดังนี้

5.3.1 การวางตำแหน่งตราสินค้า ซึ่งพื้นฐานในการวางตำแหน่งคือ ข้อความที่ระบุถึงตำแหน่งตราสินค้าที่ได้รับการพัฒนามาจากผู้จัดการตราสินค้า จากอุดมคติ

5.3.2 การออกแบบตราสินค้า ต้องนำจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการรับรู้ของผู้บริโภค เป็นพื้นฐานในการสร้างตราสินค้าที่แข็งแกร่ง ซึ่งองค์ประกอบที่ใช้ในการสร้างตราสินค้านั้น (จารุวรรณ เฟ็งศิริ, 2551 : 13-20) ได้แก่

- 1)เอกลักษณ์ขององค์กร
- 2) รูปภาพ
- 3) สัญลักษณ์สำหรับการมองเห็น
- 4) สี
- 5) รูปแบบการใช้งาน

ซึ่งการออกแบบตราสินค้า ต้องนำองค์ประกอบทั้ง 5 มาผสมผสาน เน้นถึงความแตกต่างจากตราสินค้าอื่น ๆ ที่มีในท้องตลาด

6. แนวคิดการวิเคราะห์ SWOT Analysis

เครื่องมือในการประเมินสถานการณ์ ซึ่งช่วยผู้บริหารกำหนดจุดแข็งและจุดอ่อน จากสภาพแวดล้อมภายใน โอกาสและอุปสรรคจากสภาพแวดล้อมภายนอก ตลอดจนผลกระทบที่มีศักยภาพจากปัจจัยเหล่านี้ต่อการทำงานขององค์กร ซึ่งเครื่องมือดังกล่าวเรียกว่า SWOT Analysis

SWOT เป็นคำย่อมาจากคำว่า Strengths , Weaknesses , Opportunities , Threats (นภาพร ณ เชียงใหม่ อ่างในธนาคาร เรื่องศิลป์สู่วิทย์, 2549 :7) คือ

1. Strengths หรือ จุดแข็ง เป็นการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาประเด็นที่เป็นจุดแข็ง หรือจุดเด่น ภายในองค์กร มองว่ามีจุดเด่นที่ทำให้องค์กรนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

2. Weaknesses หรือ จุดอ่อน เป็นการวิเคราะห์หาค้นหาประเด็นที่เป็นจุดอ่อน หรือที่เป็นปัญหาภายในองค์กร ที่องค์กรมองว่าเป็นจุดด้อยไม่สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ในการทำงานเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์

3. Opportunities หรือ โอกาส เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นที่ใช้เป็นประโยชน์ มีโอกาสที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตจากภายนอกองค์กร ที่เอื้ออำนวยให้การทำงานขององค์กรบรรลุวัตถุประสงค์

4. Threats หรือ อุปสรรค เป็นการวิเคราะห์เพื่อค้นหาประเด็นที่เป็นข้อจำกัดขัดขวางที่มาจากภายนอกองค์กร มองว่าเป็นภัยคุกคามต่อการทำงานขององค์กรไม่ให้อันตรายบรรลุวัตถุประสงค์

สำหรับการวิเคราะห์ SWOT Analysis ผู้วิจัยจะนำมาใช้ประเมินธุรกิจของผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อหาโอกาสในการพัฒนาทางธุรกิจแบบยั่งยืน

7. แนวคิดด้านโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และแนวทางคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ปี พ.ศ. 2549

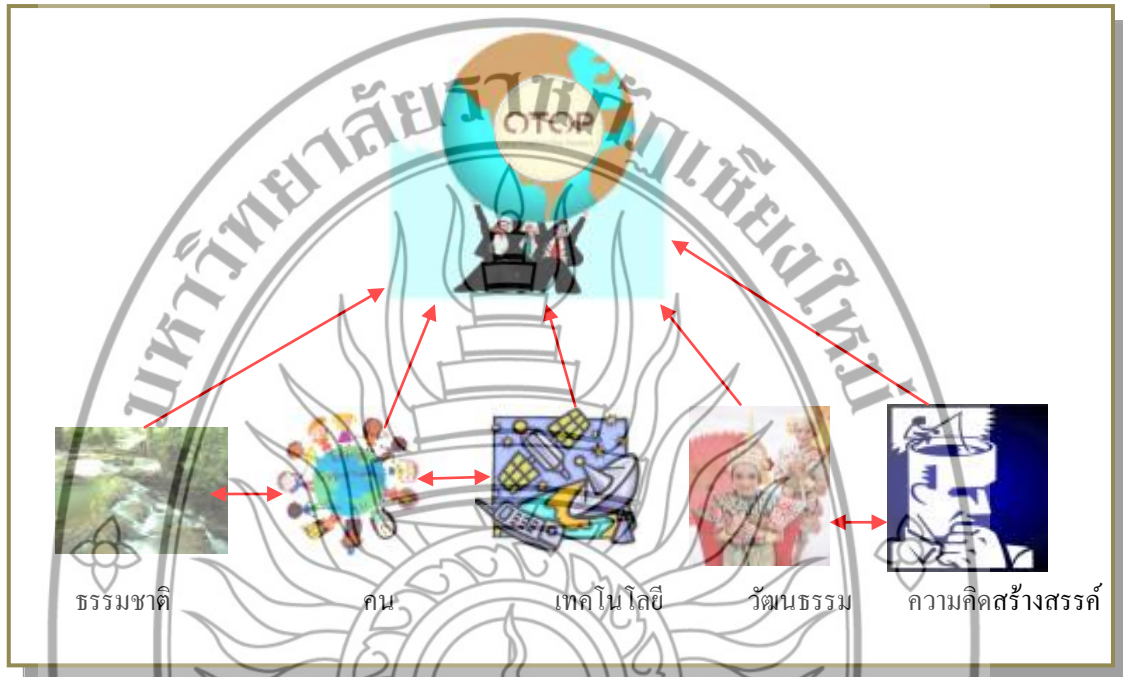
“หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์” เป็นแนวทางประการหนึ่ง ที่จะสร้างความเจริญแก่ชุมชนให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเองที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น สามารถจำหน่ายในตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยมีหลักการพื้นฐาน 3 ประการ (ข้อมูลโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์, 2553) คือ

- 1) ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล
- 2) พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์
- 3) การสร้างทรัพยากรมนุษย์

จากนโยบายของรัฐบาล ที่แถลงต่อรัฐสภา และตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ. 2544 การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ แก่ชุมชน
- 2) เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้คิดเอง ทำเอง ในการพัฒนาท้องถิ่น
- 3) เพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
- 4) เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

โดยส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยสอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่น รัฐบาลมีแผนนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ภาพเมืองและสากล เพื่อสร้างความมั่งคั่ง ดังภาพที่ 2.10

ภาพที่ 2.10 การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ภาพเมืองและสากล

ที่มา : คัดแปลงภาพจากไทยตำบล, 2545 : ระบบออนไลน์

จากภาพที่ 2.11 จะเห็นว่าทุกส่วนไม่ว่าธรรมชาติ คน เทคโนโลยี วัฒนธรรม และแรงบันดาลใจทำให้เกิดการพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่ภาพเมืองและสากล เพื่อสร้างความมั่งคั่งด้วยการดำเนิน โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

ในการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย (OTOP Product Champion) เป็นแนวคิด ของคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติ (กอ.นตผ.) ที่ต้องการส่งเสริม และสนับสนุนให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนได้มีโอกาสพัฒนาคุณภาพ มาตรฐานสามารถส่งออกได้ ในแนวทางการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local Links Global Reaches) เพื่อตอบสนองนโยบายของรัฐบาลตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยได้มอบหมายให้คณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค ดำเนินการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย มาตั้งแต่ ปี พ.ศ.2546 - 2547 ซึ่งการดำเนินงานที่ผ่านมาประสบความสำเร็จ อย่างดียิ่ง ก่อให้เกิดรายได้ในท้องถิ่น รวมทั้งเกิดการสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ชุมชนอย่างแพร่หลาย ดังนั้นในปี2549กอ.นตผ จึงได้มอบหมายให้คณะกรรมการหนึ่งตำบล

หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับภูมิภาค ดำเนินการคัดสรร สุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) โดยในปี 2549 เน้น “คุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ต้องได้รับการรับรอง มาตรฐานที่กำหนดเป็นสำคัญ”

โครงการนี้มีวัตถุประสงค์ คือ

- 1) เพื่อจัดระดับผลิตภัณฑ์ (Product Level) ซึ่งเป็นการจะนำไปสู่การพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product Development)
- 2) เพื่อจัดระบบฐานข้อมูลผลิตภัณฑ์ (Profile) ที่จะใช้ในการทำงานเชิงบูรณาการให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- 3) เพื่อเสริมสร้างรายได้และความเข้มแข็งให้กับชุมชน
- 4) เพื่อกระตุ้นให้เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมของเยาวชน ประชาชน และชุมชน ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

โดยโครงการนี้ได้วางกรอบแนวคิดการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์สามารถจำแนกได้ดังนี้

- 1) สามารถส่งออกได้ (Exportable) โดยมีความแกร่งของตราสินค้า (Brand Equity)
- 2) ผลิตอย่างต่อเนื่องและคุณภาพคงเดิม (Continuous & Consistent)
- 3) ความมีมาตรฐาน (Standardization) ซึ่งมีทั้งด้านคุณภาพ (Quality) และทั้งนี้ยังสามารถสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า (Satisfaction)
- 4) มีประวัติความเป็นมาของผลิตภัณฑ์ (Story of Product)

ในการการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้ประกอบการทางธุรกิจต้องมีคุณสมบัติของผู้ผลิต และผู้ประกอบการ ดังนี้

- 1) เป็นผู้ผลิตและผู้ประกอบการ ที่มีชื่ออยู่ในการสำรวจ และการลงทะเบียนผู้ผลิตผู้ประกอบการ ปี พ.ศ.2549 ของจังหวัด และกรุงเทพมหานคร
- 2) ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้าคัดสรร นับเป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้แจ้งไว้ในการสำรวจ และลงทะเบียนผู้ผลิตและผู้ประกอบการสินค้า OTOP ปี พ.ศ.2549
- 3) ผลิตภัณฑ์ที่ส่งเข้าคัดสรร ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดและหากผลิตภัณฑ์ใดไม่มีข้อกำหนดของกฎหมายระบุไว้ ต้องผ่านการรับรองมาตรฐานอย่างใดอย่างหนึ่งเช่น อย. มพช. มอก. ฮาตาล คิว (Qmark) GAP GMP HACCP และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ เป็นต้น

กรณีที่ผู้ประกอบการได้ยื่นเรื่องขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มพช.) ไว้ก่อนการรับสมัคร (อยู่ระหว่างการพิจารณารับรอง) สามารถสมัครเข้าคัดสรรได้ แต่จะต้องได้รับ

การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ภายในเดือนกันยายน 2549 จึงจะได้รับการพิจารณาให้ค่าคะแนนในระดับประเทศ ซึ่งผู้ผลิตและผู้ประกอบการสินค้า OTOP สามารถที่จะส่งผลิตภัณฑ์ที่ได้แจ้งไว้ในการสำรวจและลงทะเบียนผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ OTOP ปี พ.ศ.2549 และเป็นผลิตภัณฑ์หลักที่ผ่านการรับรองมาตรฐานที่กำหนดไว้ ส่งสมัครเข้าคัดสรรได้รายละเอียด 1 ผลิตภัณฑ์หลัก 1 ชุด โดยที่ผลิตภัณฑ์ที่คัดสรรได้แบ่งออกเป็น 5 กลุ่มประเภทผลิตภัณฑ์ ตามนิยามความหมาย ที่ระบุต่อไปนี้

1) ประเภทอาหาร หมายถึง ผลผลิตทางการเกษตร และอาหารแปรรูป ซึ่งได้รับมาตรฐาน ออ. GAP GMP HACCP Qmark มฟช. มอก. มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ฮาลาล และยังมีบรรจุภัณฑ์เพื่อการจำหน่ายทั่วไป ประกอบด้วย ผลผลิตทางการเกษตรที่บริโภค เช่น พืชผัก ผลไม้ เป็นต้น ผลผลิตทางการเกษตรที่เป็นวัตถุดิบและผ่านกระบวนการแปรรูปเบื้องต้น เช่น ข้าวสาร เนื้อสัตว์สด อาหารประมงสด อาหารแปรรูปกึ่งสำเร็จรูป และสำเร็จรูป

2) ประเภทเครื่องดื่มน้ำ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ สุราแช่ สุรากลั่น เช่น สาโท อุ ไวน์ เหล้าขาว 35-40 ดีกรี เป็นต้น และเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องดื่ม ประเภทพร้อมดื่ม ผลิตภัณฑ์ประเภทชงละลาย และผลิตภัณฑ์ประเภทชง เช่น น้ำผลไม้ น้ำสมุนไพร จิงหงสำเร็จรูป มะตูมผง ชาใบหม่อน ชาจีน เป็นต้น

3) ประเภทผ้า เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผ้าทอ และผ้าถักที่ได้จากเส้นใยธรรมชาติ หรือเส้นใยสังเคราะห์ ผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อผ้า เครื่องประดับตกแต่งร่างกาย จากวัสดุทุกประเภท ได้แก่

3.1 ผ้า หมายถึง ผลิตภัณฑ์ผ้าผืนทำจากเส้นใย เส้นด้าย นำมาทอถักเป็นผืนมีลวดลาย เกิดจากโครงสร้างการทอหรือถักสำเร็จบนผืนผ้า ทำด้วยมือ หรือเครื่องจักร รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าและเครื่องนุ่งห่มซึ่งเป็นเส้นใยธรรมชาติและเส้นใยสังเคราะห์ สิ่งทอ และผลิตภัณฑ์ที่ทำจากผ้าเป็นหลักและมีวัสดุอื่น ๆ เป็นองค์ประกอบผสม

3.2 เครื่องแต่งกาย หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ใช้ประดับตกแต่งร่างกาย จากวัสดุทุก ๆ ประเภทเพื่อประโยชน์ใช้สอย และความสวยงาม

4) ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ไว้ใช้หรือตกแต่งประดับในบ้าน สถานที่ต่าง ๆ เครื่องใช้สอย หรือเครื่องเรือน ที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้สอย ตกแต่ง หรือให้เป็นของขวัญ รวมทั้งสิ่งประดิษฐ์ที่สะท้อนวิถีชีวิตภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมท้องถิ่น ทั้งนี้ ไม่รวมถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้ หรือประดับตกแต่งร่างกาย และสินค้านั้นจะต้องไม่ถูกผลิตโดยเครื่องจักรอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ ในลักษณะโรงงานที่ใช้เครื่องจักรเป็นหลัก ใช้แรงงานคน

เสริมโดยไม้ใช้ฝีมือการผลิตของคน ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก แบ่งออกเป็น 7 ประเภทได้แก่

4.1 ไม้ หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่ทำจากไม้ เป็นหลัก เช่น ไม้แกะสลัก เฟอร์นิเจอร์ ก่อ่งไม้ เป็นต้น

4.2 จักสาน ถักสาน หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่เป็นเส้นใยธรรมชาติ หรือวัสดุสังเคราะห์ใด ๆ เช่น พลาสติก นำมาจักสาน หรือถักสาน ถักทอ เป็นรูปร่าง เช่น ตะกร้า กระจูดสาน เลื่อกก ที่รองจานทำจากเลื่อกก ที่ใส่ของทำจากพลาสติกสาน เป็นต้น

4.3 ดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสา หมายถึง ดอกไม้ ต้นไม้ กิ่งไม้ ผลไม้ที่ไม่ใช่สิ่งมีชีวิตตามธรรมชาติ แต่ทำจากวัสดุต่าง ๆ เพื่อเลียนแบบธรรมชาติ หรือผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่งของที่ระลึก ที่มีวัสดุที่ทำจากกระดาษสาเป็นหลัก เช่น ถูกระดาษสา ก่อ่งกระดาษสา ต้นไม้ประดิษฐ์ ผลไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

4.4 โลหะ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ ของตกแต่งของที่ระลึกที่ทำจากโลหะต่าง ๆ เช่น เงิน ทองเหลือง ดีบุก สแตนเลส ทอง สังกะสี เป็นต้น เป็นส่วนประกอบหลัก เช่น ซ้อนส้อม มีด ผลิตภัณฑ์ภาชนะที่ใช้โลหะ ภาชนะทำจากสแตนเลสหุบ และทองเหลืองหุบ พิวเตอร์ บรอนซ์ แกะสลักที่ใช้ตกแต่งสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น

4.5 เซรามิก เครื่องปั้นดินเผา หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีการนำวัสดุประเภทดิน สินแร่ ไปขึ้นรูป และยังนำไปเผาด้วยความร้อนสูง เพื่อเป็นภาชนะของใช้ของตกแต่งของที่ระลึก เช่น เเบญจรงค์ ถ้วยชาม ภาชนะกระเบื้อง เซรามิก โถง อ่าง กระจาดต่าง ๆ เป็นต้น

4.6 เคหะสิ่งทอ หมายถึง ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึกที่มีวัสดุทำจากผ้า และมีการตัดเย็บ เช่น ชุดเครื่องนอน พรมเช็ดเท้า ผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น

4.7 และอื่น ๆ ได้แก่ ของใช้ ของตกแต่ง ของที่ระลึก หรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่ใช้วัสดุอื่นใด นอกเหนือจาก ข้อ 1-6 เช่น ทำจากพลาสติก เรซิน แก้ว เทียน รูปวาด เปเปอร์มาเช่ กระจก ซิเมนต์ เป็นต้น

5) ประเภทสมุนไพรที่ไม่ใช่อาหาร หมายถึง ผลิตภัณฑ์จากสมุนไพร หรือมีสมุนไพรเป็นส่วนประกอบอย่างใช้ประโยชน์และอาจส่งผลต่อสุขภาพได้แก่ ยาจากสมุนไพร เครื่องสำอางสมุนไพร วัตถุอันตรายที่ใช้ในบ้านเรือน เช่น น้ำยาล้างจานสมุนไพร สมุนไพรไล่หรือกำจัดแมลง และรวมถึงผลิตภัณฑ์จากสมุนไพรที่ใช้ทางการเกษตร ทั้งนี้ ในกรณีที่มีปัญหาการจัดประเภทผลิตภัณฑ์ให้พิจารณาจัดประเภทผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงวัตถุประสงค์ หรือคำนึงถึงประโยชน์ในการใช้สอย และเจตนารมณ์ของผู้สมัครเป็นหลัก

การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ.2549 จะทำการดำเนินการคัดสรรในระดับประเทศเท่านั้น โดยใช้หลักเกณฑ์เฉพาะแต่ละประเภทผลิตภัณฑ์ (Specific Criteria) กำหนดคะแนนรวมไว้ 100 คะแนน ประกอบด้วยหลักเกณฑ์ในการพิจารณา 3 ด้าน คือ หลักเกณฑ์ด้านผลิตภัณฑ์และความเข้มแข็งของชุมชน หลักเกณฑ์ด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด และหลักเกณฑ์ด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ซึ่งจะนำมากำหนดกรอบในการจัดระดับผลิตภัณฑ์ (Product Level) ออกเป็น 5 ระดับ ตามค่าคะแนนดังนี้

- 1) ระดับ 5 ดาว (ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้ามีคุณภาพ หรือมีศักยภาพในการส่งออก
- 2) ระดับ 4 ดาว (ได้คะแนนระหว่าง 80 - 89 คะแนน) เป็นสินค้าที่มีศักยภาพ เป็นที่ยอมรับระดับประเทศ และสามารถพัฒนาสู่สากลได้
- 3) ระดับ 3 ดาว (ได้คะแนนระหว่าง 70 - 79 คะแนน) เป็นสินค้าที่มีคุณภาพระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาวได้
- 4) ระดับ 2 ดาว (ได้คะแนนระหว่าง 50 - 69 คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ
- 5) ระดับ 1 ดาว (ได้คะแนนต่ำกว่า 50 คะแนน) เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้ เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

สรุปได้ว่า “การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี พ.ศ.2549” นับเป็นโครงการในการคัดสรรผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่น หรือผู้ประกอบการทั้งหลาย เพื่อเป็นการจัดมาตรฐานด้านการผลิต การออกแบบ และมาตรฐานของผู้ประกอบการเอง ซึ่งจะมีเกณฑ์ที่ตัดสินระดับชั้นของผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น โดยผู้เชี่ยวชาญและคณะกรรมการจะเป็นผู้ให้คะแนน และลงความเห็นโดยผู้ประกอบการทั้งหลายจำเป็นต้องรักษาคุณภาพ และพัฒนาศักยภาพตนเองเพื่อเข้าสู่ การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยให้ได้ เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพการแข่งขันทั้งยังสามารถนำเอาระดับชั้นที่ตนเองได้รับนั้น มาเป็นเครื่องรับประกัน ถึงคุณภาพสินค้าของตนเอง

8. การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มผช.)

โครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม, กระทรวงอุตสาหกรรม, ม.ป.ป. : ระบบออนไลน์) จัดขึ้นตามคำสั่งของกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รับการรับรองรวมทั้งส่งเสริมด้านการตลาดของผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ในวันที่ 30 กันยายน พ.ศ. 2545 จากคำสั่งเลขที่ 400/2545 ได้แต่งตั้งคณะกรรมการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (กมช.) ขึ้น โดยมีเลขธิการสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมเป็นประธานคณะกรรมการชุดนี้ เพื่อดำเนินการโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนมีอำนาจและหน้าที่ คือ

- 1) พิจารณากำหนด แก๊ว และยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน
- 2) ให้การรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการออกใบรับรองและการติดตามผลภายหลังที่ได้รับการรับรองแล้ว
- 3) ส่งเสริม พัฒนา และประชาสัมพันธ์ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถและข้อมูลให้กับผู้ผลิตในชุมชน
- 4) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ เพื่อช่วยเหลือดำเนินการตามที่ได้รับมอบหมาย
- 5) ติดตามประเมินผล และรายงานความก้าวหน้าการดำเนินงานให้คณะอนุกรรมการวิจัยพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยี ในคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ แห่งชาติทราบทุกระยะ

6) ดำเนินการอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนตามที่ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรมมอบหมายและให้ความเห็นชอบแนวทางดำเนินการดำเนินงานโครงการมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน ของ สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม

การรับรองคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชน (มพช.) มีดังนี้

1) คุณสมบัติผู้ยื่นคำขอ ต้องเป็นผู้ผลิตในชุมชน หรือ จากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ผ่านการคัดเลือกจากคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ หรือเป็นกลุ่มเกษตรกร กลุ่มสหกรณ์ หรือกลุ่มอื่น ๆ ตามกฎหมายวิสาหกิจชุมชน

2) ในการรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน ผู้ผลิตจะต้องยื่นคำขอรับรองสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือ อุตสาหกรรมจังหวัดเมื่อได้รับคำขอก็จะมีหมายนัดตรวจสอบสถานที่ผลิต และเก็บตัวอย่างจากสถานที่ผลิตส่งตรวจสอบโดยสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือ อุตสาหกรรมจังหวัด เมื่อผ่านการประเมินก็จะได้รับใบรับรองผลิตภัณฑ์ โดยมีอายุ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่ระบุในใบรับรอง

3) หากใบรับรองหมดอายุให้ต่ออายุใบรับรอง หรือหากมีการย้ายสถานที่ผลิต ให้แจ้งมายังสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมหรือ อุตสาหกรรมจังหวัดให้ดำเนินการตรวจสอบสถานที่

4) การยกเลิกใบรับรองผลิตภัณฑ์เกิดขึ้นก็ต่อเมื่อ

4.1) ผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนถึง 2 ครั้ง

4.2) ผู้ผลิตได้รับการรับรองขอยกเลิก

4.3) มีการประกาศแก้ไขหรือยกเลิกมาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้กำหนดไว้ตามมาตรฐานเดิม ให้ใช้ใบรับรองเดิมต่อไปตามมาตรฐานเดิมภายในระยะเวลา 1 ปี กรณีที่มีผู้ได้รับการรับรองนับตั้งแต่วันที่มาตรฐานใหม่ให้มีผลบังคับใช้

4.4) เมื่อใบรับรองครบอายุ 3 ปี

4.5) กรณีมีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่กำหนดไว้

จะเห็นได้ว่ารับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน มีส่วนที่สร้างคุณค่าและมาตรฐานของสินค้าของผู้ประกอบการ ซึ่งผู้วิจัยต้องให้ความเข้าใจแก่ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมโครงการตระหนักในความสำคัญของใบรับรองดังกล่าว เพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับคู่ชุมชน

9. แนวทางการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน

กลยุทธ์การตลาด คือ หลักในการวิเคราะห์ทางด้านการจัดการการตลาดในวิสาหกิจชุมชน และวิธีการที่สร้างความพึงพอใจ ความต้องการจากลูกค้า ดังนั้นการใช้กลยุทธ์การตลาดจะเป็นการกระตุ้นให้เกิดความต้องการซื้อจากลูกค้าโดยอาศัยกิจกรรมทางการตลาด สิ่งที่สำคัญในการกำหนดกลยุทธ์การตลาดคือ การวิเคราะห์โอกาสทางการตลาด การตัดสินใจตลาดเป้าหมาย เพื่อตัดสินใจเลือกกลยุทธ์ที่เหมาะสม

ส่วนประสมการตลาด หรือ 4Ps ของ Mc Carthy (อ้างถึงในแจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์, 2547 : 18-23) ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) การจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) นอกจากนี้การศึกษาของโรเบิร์ต ลอร์เทอร์บอร์น ได้แสดงความสัมพันธ์ของ 4Ps และ 4Cs ดังตารางที่ 2.1

ความสัมพันธ์ของ 4Ps และ 4Cs	
กิจการ ผู้ผลิต 4Ps	ผู้บริโภค 4Cs
1. ผลิตภัณฑ์ (Product)	1. คำตอบของลูกค้า (Customer solution)
2. ราคา (Price)	2. ค่าใช้จ่ายของลูกค้า (Customer cost)
3. การจัดจำหน่าย (Place)	3. ความสะดวกของลูกค้า (Convenience)
4. การส่งเสริมการตลาด (Promotion)	4. การติดต่อสื่อสารกับลูกค้า (Communication)

ตารางที่ 2.1 ความสัมพันธ์ของ 4Ps และ 4Cs

ที่มา : แจ่มจันทร์ ณ กาฬสินธุ์, 2547 : 23

จากตารางที่ 2.1 จะเห็นว่าการเสนอสินค้าเพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้า คือคำตอบในการตัดสินใจของลูกค้า และการกำหนดราคาแลกเปลี่ยนผลิตภัณฑ์โดยเป็นเงินที่ลูกค้าจะจ่าย ขณะที่กิจการการจัดจำหน่ายและกระจายสินค้าไปยังที่สถานที่ที่ลูกค้าสะดวกจะหาซื้อ ดังนั้นจึงมีกิจกรรมทางตลาด เพื่อติดต่อสื่อสารแก่ลูกค้า ทำให้ลูกค้าได้ตอบสนองความต้องการตามเป้าหมาย

เนื่องจากการตลาดในความหมายทางเศรษฐศาสตร์หมายถึง กิจกรรมในการตกลงซื้อขายสินค้าและบริการ รวมทั้งปัจจัยการผลิต ซึ่งผู้ซื้อและผู้ขายในการซื้อสินค้าบางอย่างอาจไม่จำเป็นต้องมาพบกันและตรวจสอบสินค้าก่อนตกลงใจซื้อ การซื้อขายอาจเกิดได้ทั้ง ๆ ที่ผู้ซื้อและผู้ขายอยู่กันคนละแห่งก็ได้

ตลาดถือว่าเป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกให้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย ได้ดำเนินกิจกรรมในการซื้อขายแลกเปลี่ยน และตลาดได้จำแนกได้ดังนี้

1) จำแนกตามตำแหน่งภูมิศาสตร์ เช่น ตลาดท้องถิ่น คือ ตลาดที่ซื้อขายกันในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ และ จังหวัด เป็นต้น ตลาดภายในประเทศ คือ ตลาดที่ใช้ในการซื้อขายสินค้าเพียงชนิดเดียวภายในประเทศ เช่น ตลาดอัญมณี ส่วนอีกตลาดหนึ่งคือ ตลาดต่างประเทศและตลาดโลก คือการซื้อขายผลผลิตภายในประเทศให้กับต่างประเทศ หรือ ทั่วโลก

2) จำแนกตลาดตามลักษณะการซื้อขาย เช่น ตลาดกลาง เป็นศูนย์กลางในการซื้อขายสินค้า มีกฎระเบียบในการเจรจาซื้อขาย เช่น ตลาดหลักทรัพย์ เป็นต้น ตลาดขายส่งและขายปลีก คือการซื้อขายสินค้าที่ผู้ซื้อ ซื้อเพื่อนำไปขายต่ออีกทอดหนึ่ง

3) จำแนกตามลักษณะการแข่งขัน มี 4 ประเภท คือ หนึ่ง ตลาดแข่งขันสมบูรณ์ เป็นตลาดที่มีผู้ซื้อและผู้ขายจำนวนมาก เปิดตลาดเปิดเสรี สินค้าที่ขายมีมาตรฐานอย่างเดียวกัน สอง ตลาดผูกขาด เป็นตลาดที่ผู้ซื้อจำนวนมาก แต่ผู้ขายมีเพียงรายเดียว เนื่องจากอาจมีเหตุผลด้านการลงทุนที่สูง หรือมีกฎหมายคุ้มครองให้ผู้ประกอบอาชีพเพียงผู้เดียว สาม ตลาดกึ่งแข่งขันกึ่งผูกขาด เป็นตลาดที่มีเฉพาะผู้ขายที่มาก มีความแตกต่างกันที่สินค้า เช่น เครื่องหมายการค้า สี่ ตลาดผู้ขายน้อยราย เป็นตลาดที่กำหนดราคาและปริมาณในการผลิตไม่เป็นอิสระ ซึ่งผู้ประกอบการต้องคำนึงถึงนโยบายของหน่วยผลิตอื่น ๆ ของคู่แข่ง

ในการตั้งราคา ตามทฤษฎีของเศรษฐศาสตร์ (อ้างถึงใน พิรพงษ์ ปรารับรูป, 2547:10-11) ได้วิเคราะห์การตั้งราคาแบบต่าง ๆ ในทางปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การตั้งราคาเพื่อให้ผลกำไรสูงสุด เป็นการตั้งราคาที่ไม่อาจปฏิบัติได้ง่าย
- 2) การตั้งราคาต้นทุนเพิ่ม
- 3) การตั้งตามราคาค้นทุนเฉลี่ย

4) การตั้งตามราคาตลาด คือ การตั้งตามราคาคุณภาพที่ตรงกับจุดปริมาณขายเท่ากับ ปริมาณขาย ส่วนราคาตลาดในทางปฏิบัติ คือ ราคาเฉลี่ยของสินค้าชนิดเดียวกัน โดยหน่วยผลิต ต่าง ๆ ที่วางขายอยู่ในตลาด

5) การตั้งราคาตามต้นทุน จากกำหนดปริมาณผลผลิต และการกำหนดการประมาณ จากต้นทุนที่เฉลี่ยต่อสินค้า 1 หน่วย นำสองส่วนนี้มารวมกันจะได้ต้นทุนรวมเฉลี่ยต่อหน่วย เมื่อบวกกำไรต่อสินค้า 1 หน่วยเพิ่มเข้าไปก็จะเป็นราคาสินค้า

6) การตั้งราคาสินค้าให้แตกต่างกัน

7) การตั้งราคาตามรุ่นหรือรูปแบบสินค้า

8) การตั้งราคาเพื่อสร้างค่านิยม

9) การตั้งราคาตามประเพณี

จะเห็นได้ว่าการตลาดนั้น เป็นกิจกรรมที่แลกเปลี่ยนการซื้อการขายสินค้าระหว่างผู้ซื้อ และผู้ขาย ที่ได้ทำสัญญาซื้อขายร่วมกัน ส่วนการตั้งราคาสินค้านั้น ก็ควรตั้งราคาที่ไม่เอากำไร มากเกินไป ควรตั้งเกณฑ์ที่สามารถรับได้ทั้งผู้ซื้อและผู้ขาย

10. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับหัตถกรรมโลหะ

ในอดีตมีการเปลี่ยนแปลงเครื่องมือเครื่องใช้ที่ทำจากหินเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ (สุรพล นาละพิรุ อ่างถึงใน ปิยาภา พรหมทอง, 2542:4-5) นำความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาทางวัฒนธรรม และเชื่อกันว่าทฤษฎีการแพร่ทางวัฒนธรรม จากการศึกษาจากหลักฐานที่พบขึ้นโดยบังเอิญ ซึ่งมีอายุ ประมาณ 8,000 – 9,000 ปี มาแล้ว ทำให้ นักโบราณคดีส่วนมากมองว่าการใช้โลหะ ในเอเชียอาคเนย์ในช่วงระยะเวลานั้น เริ่มขึ้นที่วัฒนธรรมดองซอน ประเทศเวียดนาม ที่เอาวัฒนธรรมของจีนมาผสมผสาน ต่อมาได้มีการสำรวจและขุดค้นพบแหล่งโบราณคดี ที่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย โดยเฉพาะแหล่งโบราณคดีโนนนกทา อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น และแหล่งบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีการขุดค้นทาง โบราณคดี เมื่อ พ.ศ. 2509-2511 ได้พบหลักฐานการใช้โลหะสมัยก่อนประวัติศาสตร์ของดินแดน ประเทศไทยปัจจุบัน มีการใช้สำริดก่อนที่จะมีการใช้เหล็กหรือโลหะเริ่มประมาณ 4,000 ปี ที่ผ่านมาแล้ว ขณะที่การใช้เหล็กได้เริ่มขึ้นหลังจากเวลานี้เป็นอย่างมาก จากหลักฐานดังกล่าวนี้ได้ คัดค้านข้อคิดเห็นเดิมที่สรุปไว้ว่า ดินแดนแถบเอเชียอาคเนย์ได้รับเอาเทคโนโลยีทั้งสำริด และเหล็กผ่านมาจากจีน เมื่อ 2,500 ปี และที่สำคัญคือได้คัดค้านแนวความคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการอพยพ

ดังนั้น หลักฐานแหล่งโบราณคดีโนนนกทา ได้ผลักดันและกระตุ้นให้นักโบราณคดีหันมาสนใจศึกษาเรื่องโลหะวิทยาสสมัยโบราณมากขึ้น เช่น สุรพล นาถะพิรุ ศึกษาโลหะวิทยาสสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในอีสาน และ พรชัย สุกจิตต์ ศึกษาเทคโนโลยีและความสำคัญของการถลุงแร่เหล็ก ในสมัยแรกเริ่มของประเทศไทย เป็นต้น

นอกจากนี้ยังพบหลักฐานของการใช้เครื่องมือเหล็กขึ้น คือ ใบหอก ที่ใบมีดทำด้วยเหล็กด้ามสำริด ซึ่งได้กำหนดอายุไว้ประมาณ 2,500-3,000 ปี และต่อมามีการขุดค้นแหล่งโบราณคดีบ้านนาดีโดย ชาร์ล ไอแอม และคณะ พบว่าชั้นดินที่พบเครื่องมือเหล็กมีอายุ 2,500 ปี ซึ่งตรงกับระยะเดียวกับบ้านเชียง

ในภาคเหนือของประเทศไทย ได้มีการสำรวจและขุดค้นแหล่งโบราณคดีสมัยก่อนประวัติศาสตร์ในช่วงยุคเหล็กเพียงไม่กี่แห่ง เช่น แหล่งโบราณคดีบ้านยางทองใต้ ตำบลสันปูเลย อำเภอค้อยสะเท็ด จังหวัดเชียงใหม่ แหล่งโบราณคดีบ้านวังไฮ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมืองจังหวัดลำพูน และบริเวณปากถ้ำปางคาม อำเภอปางมะผ้า จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งได้พบเครื่องมือเหล็ก ที่คล้ายลิ้ว หัวขวาน และเครื่องประดับเหล็กที่คล้ายกำไล (สุภาพร นาถะบัลลังค์ อ้างถึงในปิยาภา พรหมทอง, 2542:17-18)

โลหะ คือวัสดุที่ปกติประกอบด้วยธาตุโลหะที่มีอิเล็กตรอนไม่จำกัดเฉพาะอยู่มากมาย นั่นคือ อิเล็กตรอนเหล่านี้ไม่ได้เป็นของอะตอมใดอะตอมหนึ่งโดยเฉพาะ ทำให้คุณสมบัติหลายประการของโลหะมีผลมาจากอิเล็กตรอนเหล่านี้ เช่น เป็นตัวนำไฟฟ้าและความร้อนได้ดีมาก ไม่ยอมให้แสงผ่านจึงไม่โปร่งใสผิวของโลหะที่ขัดเรียบจะเป็นมันวาว โลหะมีความแข็งแรงสามารถแปรรูปได้จึงถูกใช้งานด้านโครงสร้างอย่างกว้างขวาง โลหะเป็นสารที่มีความสามารถนำความร้อนและนำไฟฟ้าได้ดี เส้นของแข็งที่มีความเหนียวนำมาโค้งงอดีเป็นแผ่น ดึงเป็นเส้นหรือ รูปทรงต่าง ๆ ได้ มีความหนาแน่นสูง เมื่อขัดจะเป็นเงามันวาว เมื่อเคาะมีเสียงดังกังวาน เช่น เหล็ก ทอง สังกะสี ฯลฯ

ในการตีเหล็ก หรือการแปรรูปเหล็ก เริ่มจากการนำเอาเหล็กน้ำพี้ที่ได้จากการถลุง มาเผาในเตาเผา จนเหล็กแดงได้ที่ ใช้คีมกริบมาตีด้วยค้อนบนทั่งตีเหล็ก เมื่อเหล็กเย็นลงก็จะนำไปเผาซ้ำอีก จนกว่าจะตีเหล็กให้ได้รูปปร่างที่ต้องการ เครื่องมือที่ใช้ในการตีเหล็ก ประกอบด้วย คีมด้ามยาว ค้อน เหล็กสกัด เหล็กทำกัน และเหล็กตะไบ ในสมัยโบราณ ก่อนตีเหล็กจะต้องทำพิธีบวงสรวง และจะต้องทำให้เสร็จภายในวันเดียว ผลิตภัณฑ์ที่นิยมทำจากเหล็กน้ำพี้ ได้แก่ ดาบ (พระแสง) พระขรรค์ หอก ง้าว มีด จอบ เสียม ขวาน เป็นต้น

เครื่องมือเครื่องใช้ เช่น มีด คือเครื่องมือชนิดแรก ๆ ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้น เพื่อใช้ในชีวิตประจำวันมาอย่างยาวนาน เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับแทบจะทุกกิจกรรม ในการดำเนินชีวิต

ไม่ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์ หรือกลุ่มสังคมใด ๆ ก็ตาม มีดเป็นเครื่องมือตัดเฉือนชนิดมีคม สำหรับใช้สับ หั่น เฉือน ปาด บางชนิดอาจมีปลายแหลมสำหรับกรีด หรือแทง มักมีขนาดเหมาะสม สำหรับจับถือด้วยมือเดียว มีดในประเทศไทย ค้นพบครั้งแรกราว 30,000 ปี ตามแหล่งโบราณคดีต่าง ๆ โดยวัสดุที่ใช้ทำมีดจะแตกต่างกันไปตามยุคสมัย

มีดในยุคหิน มักทำจากกระดูกหรือหินที่กะเทาะให้มีความแหลมคมใช้เป็นเครื่องมือ และอาวุธ ซึ่งมีหลักฐานจากแหล่งโบราณคดีภูมิภาคต่าง เช่น แหล่งโบราณคดีถ้ำหลังโรงเรียน จังหวัดกระบี่ ถ้ำในอำเภอไทรโยค ถ้ำต่าง ๆ ในบริเวณลุ่มน้ำแควน้อย จังหวัดกาญจนบุรี ถ้ำผีแมน ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพิงผาช้างที่อุทยานแห่งชาติออบหลวง จังหวัดเชียงใหม่ แหล่งโบราณคดีบ้านเก่า จังหวัดกาญจนบุรี แหล่งโบราณคดีโนนป่าหวาย แหล่งโบราณคดีบ้านท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี แหล่งโบราณคดีโคกเจริญ แหล่งโบราณคดีโนนนกทา อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น แหล่งโบราณคดีโนนแก่น้อยในด้านตะวันออกของหนองหาน อำเภอกุมภวาปี แหล่งโบราณคดีบ้านเชียง อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี เป็นต้น

มีดในยุคสำริด ทำจากวัสดุสำริด ขึ้นรูปโดยการหล่อและการตี มักพบตามแหล่งโบราณคดีในพื้นที่ซึ่งเป็นสายแร่ทองแดงเช่น แหล่งโบราณคดีภูโล้น ริมฝั่งแม่น้ำโขง จังหวัดหนองคาย ซึ่งมีช่วงอายุประมาณ 3,750-3,425 ปี แหล่งโบราณคดี บ้านนาดี อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี พบการหล่อสัมฤทธิ์เป็นเครื่องใช้และเครื่องประดับ มีอายุประมาณ 2,700-2,400 ปี แหล่งโบราณคดีในลุ่มน้ำมูล ที่มีการใช้สัมฤทธิ์ เช่นที่บ้านประสาธน์ บ้านห่มข้าว อำเภอโนนสูงจังหวัดนครราชสีมา มีแหล่งโบราณคดีแหล่งศูนย์การทหารปืนใหญ่ พบการใช้สัมฤทธิ์เป็นเครื่องใช้และเครื่องประดับ มีอายุประมาณ 3,000 ปีมาแล้ว แหล่งโบราณคดีโนนป่าหวาย บ้านห้วยโป่ง อำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เป็นแหล่งใหญ่ในการผลิตแร่ทองแดงประมาณ 3,500-3,000 ปีมาแล้ว อ่างเก็บน้ำนิลกำแพง อายุประมาณ 3,301-2,900ปี

มีดในยุคเหล็ก มักทำจากเหล็กที่ขึ้นรูปด้วยการตี พบในเครื่องมือเครื่องใช้ของล้านนา

มีด เป็นเครื่องมือประเภทมีคมที่มีหลายขนาด และมีการใช้งานอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ไม่เป็นที่ประจักษ์ว่าก่อนหน้าที่จะมีดทำด้วยเหล็กไว้ใช้ในล้านนานั้น มีดที่คนโบราณใช้นั้นทำด้วยวัสดุสิ่งใด แต่ที่ตกทอดมานั้นพบว่า มีดที่ใช้เป็นมีดโกนผมค้ำหนึ่ง วัสดุที่ใช้ทำตัวคือทองเหลือง

เหล็กที่ใช้ในการทำมีดนั้นมักจะเป็นเหล็กแผ่น และที่ถือกันว่ามีคุณภาพสูงมากก็คือ เหล็กแหวนบรอนต์ หรือเหล็กที่แกร่งอย่างเหล็กที่ได้จากส่วนของเครื่องยนต์ เป็นต้น

ในครั้งที่พญามังราย ปฐมกษัตริย์ในราชวงศ์มังรายไปรบกับพม่าและมอญ ได้ขอตัวช่างเหล็กและช่างโลหะมาไว้ในเชียงใหม่ด้วย ซึ่งเห็นว่าพญาภาววิละคงดำเนินนโยบายเดียวกัน จึงได้มี

ช่างเหล็กมาตั้งเถียงเสา หรือ โรงสุบลมของช่าง โลหะเพื่อตีเหล็กอยู่ในบริเวณถนนข้างม่อย เชียงใหม่ ดั้งที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน

ในเถียงเสาของสล่าเหล็กหรือช่างทำเหล็กนั้น จะมีเสาหรือสุบลมซึ่งมักเป็นสุบนอน ขนาดใหญ่สำหรับสุบลมเข้าสู่กองถ่านเพื่อเร่งความร้อนในไฟให้สูงขึ้น สล่าจะสุบเสาด้วยมือข้างหนึ่ง ส่วนอีกข้างหนึ่งก็จะจับคีมคีบเหล็กพลิกไปมาให้เข้าที่ หากจะต้องตีเหล็กแล้วก็จะเปลี่ยนมือข้างที่ถนัดน้อยกว่ามาถือคีมจับเหล็กและใช้อีกข้างหนึ่งตีเหล็กให้เข้าที่

การตีมีดนั้น ช่างจะเลือกเหล็กที่มีขนาดตามต้องการมาทุบให้ขึ้นรูปมีขนาดใหญ่น้อย และได้รูปทรงตามต้องการและต้องตีส่วนโคนให้เป็นแกนยาวประมาณ 1-4 นิ้ว เพื่อทำเป็นก้นหยั่งเข้าไปในด้าม เมื่อได้มีดที่มีลักษณะตามต้องการ เช่น มีขนาดต่างๆ แล้วก็ “ปิด” หรือดูด้วยตะไบให้เรียบ แล้วจึงเผาบริเวณคมอีกครั้งหนึ่ง แล้ว “จาด” คือใช้ส่วนคมแตะเข้ากับน้ำจืดที่เตรียมไว้เพื่อชุบให้คมแข็งอีกครั้งหนึ่ง และจะตีเจียว คือปลอกกรดที่จะสวมกับปลายของด้ามในส่วนที่รับกับก้นเพื่อเสริมความแข็งแรงอีกด้วย ทั้งนี้ขนาดของตัวมีด ก้นและเจียวมัด จะต้องมีความสอดคล้องกัน

เมื่อได้มีดอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้งานแล้ว ชาวบ้านจะต้องเข้าด้ามมีด นำตัวมีดนั้นมาตรึงกับด้ามที่ใช้จับถือมีดเพื่อให้ใช้งานได้สะดวก ไม่ที่ใช้ทำด้ามมีดอย่างง่ายที่สุดคือไม้ไผ่ แต่หากผู้ใดจะใช้ไม้จริงที่ถากหรือกลึงเพื่อเป็นด้ามก็ย่อมทำได้ ด้ามมีดที่เตรียมมานั้นย่อมจะให้มีความเหมาะสมกับใบมีด มีเขี้ยว คือ ปลอกกรดซึ่งจะกว้างไม่น้อยกว่าโคนของใบมีด เขี้ยวจะรัดที่ส่วนหัวของด้ามมีดที่ทำให้ใบมีดสอดใส่แน่นด้วยไฟจะที่ส่วนหัว

มีดเป็นเครื่องมือประเภทมีคมที่มีหลายขนาด และมีการใช้งานอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ไม่เป็นที่ประจักษ์ว่าก่อนหน้าที่จะมีมีดทำด้วยเหล็กไว้ใช้ในล้านนานั้น มีดที่คนโบราณใช้นั้นทำด้วยวัสดุสิ่งใด แต่ที่ตกทอดมานั้นพบว่า มีมีดที่ใช้เป็นมีดโกนผมด้ามหนึ่ง วัสดุที่ใช้ทำตัวมีดคือทองเหลือง

เหล็กที่ใช้ในการทำมีดนั้นมักจะเป็นเหล็กแผ่น และที่ถือกันว่ามีคุณภาพสูงมากก็คือเหล็กแหวนรถยนต์ หรือเหล็กที่แกร่งอย่างเหล็กที่ได้จากส่วนของเครื่องยนต์ เป็นต้น

ในครั้งที่พญามังราย ปฐมกษัตริย์ในราชวงศ์มังรายไปรบกับพม่าและมอญนั้น ก็ได้ขอตัวช่างเหล็กและช่างโลหะมาไว้ในเชียงใหม่ด้วย ซึ่งเห็นว่าพญากาวิละก็คงดำเนินนโยบายเดียวกัน จึงได้มีช่างเหล็กมาตั้งเถียงเสาหรือ โรงสุบลมของช่าง โลหะ เพื่อตีเหล็กอยู่ในบริเวณถนนข้างม่อย เชียงใหม่ดังที่ตกทอดมาถึงปัจจุบัน

ในเถียงเสาของสล่าเหล็กหรือช่างทำเหล็กนั้น จะมีเสาหรือสุบลมซึ่งมักเป็นสุบนอน ขนาดใหญ่สำหรับสุบลมเข้าสู่กองถ่านเพื่อเร่งความร้อนในไฟให้สูงขึ้น สล่าจะสุบเสาด้วยมือ

ข้างหนึ่ง ส่วนอีกข้างหนึ่งก็จะจับคีมคีบเหล็กพลิกไปมาให้เข้าที่ หากจะต้องตีเหล็กแล้วก็จะเปลี่ยนมือข้างที่ถนัดน้อยกว่ามากถือคีมจับเหล็กและใช้อีกข้างหนึ่งตีเหล็กให้เข้าที่

ในการตีมีดนั้น ช่างจะเลือกเหล็กที่มีขนาดตามต้องการมาทุบให้ขึ้นรูปมีขนาดใหญ่น้อย และได้รูปทรงตามต้องการและต้องตีส่วนโคนให้เป็นแกนยาวประมาณ 1-4 นิ้ว เพื่อทำเป็นก้นหยั่งเข้าไปในด้าม เมื่อได้มีดที่มีลักษณะตามต้องการ เช่น มีขนาดต่าง ๆ แล้ว ก็จะ “ปัด” หรือถูด้วยตะไบให้เรียบ แล้วจึงเผาบริเวณคมอีกครั้งหนึ่ง แล้ว “จาด” คือ ส่วนคมแตะเข้ากับน้ำขี้เถ้าที่เตรียมไว้เพื่อชุบให้คมแข็งอีกครั้งหนึ่ง และจะตีเขี้ยว คือ ปลอกรัดที่จะสวมกับปลายของด้ามในส่วนที่รับกับก้นเพื่อเสริมความแข็งแรงอีกด้วย ทั้งนี้ขนาดของตัวมีด ก้นและเขี้ยวมีด จะต้องมีความสอดคล้องกัน

เมื่อได้มีดอย่างใดอย่างหนึ่งมาใช้งานแล้ว ชาวบ้านจะต้องเข้าด้ามคือ นำตัวมีดนั้นมาตึงกับด้ามที่ใช้จับถือมีดเพื่อให้ใช้งานได้สะดวก ไม้ที่ใช้ทำด้ามมีดอย่างง่ายที่สุดคือ ไม้ไผ่ แต่หากผู้ใดจะใช้ไม้จริงที่ถากหรือกลึงเพื่อเป็นด้ามก็ย่อมจะทำให้ได้ ด้ามมีดที่เตรียมมาย่อมจะให้มีความพอดีกับใบมีด มีเขี้ยว คือ ปลอกรัดซึ่งจะมีกว้างไม่น้อยกว่าโคนของใบมีด เขี้ยวจะรัดที่ส่วนหัวของด้ามมีดที่ให้ใบมีดสอดใส่ นั่นคือ ให้เจาะส่วนหัวของมีดให้มีความกว้าง ความลึกอย่างน้อยให้เท่ากับก้นหรือก้านต่อจากตัวมีดเพื่อสอดลงในด้าม

ชาวบ้านจะเข้าด้ามมีด โดยเอาขี้ครั่งอัดลงในช่องสำหรับสอดก้นมีดนั้น ขณะเดียวกันก็ก่อไฟให้มีถ่านแดงมาก ๆ แล้วเอาผ้าชุบน้ำพันที่ใบมีดและเอาส่วนที่เป็นก้นชุกเข้าในถ่านไฟแดงจนร้อนแล้วนำไปเสียบเข้ากับช่องที่อัดขี้ครั่งไว้ แล้วเอาขี้ครั่งอัดลงไปและเผาถ่านมีดเสียบลงอีก ทำเช่นนี้หลายครั้งจนมั่นใจว่าขี้ครั่งอัดอยู่เต็มช่องและรัดก้นมีดให้กระชับแล้วจึงจะหยุดและนำมีดนั้นไปฝนให้คมต่อไป

มีดบางอย่างมักจะทำให้มีฝักมีดอีกด้วย ฝักมีดมี 2 ชนิด คือแบบที่ใช้ไม้มาเหลาให้ได้ขนาดกว้างและยาวกว่าตัวมีดเล็กน้อย แล้วผ่าไม้นั้นให้เป็นสองซีกโดยพยายามผ่าให้มีขนาดเท่ากัน เจาะด้านในให้เท่ากับตัวมีดทั้งความยาว ความหนาและความใหญ่ จากนั้นจึงนำมาประกบกันและรัดด้วยหวายถัก ส่วนฝักมีดแบบที่สองนั้นจะใช้หวายยาวประมาณ 70 เซนติเมตร มาผ่าครึ่งพับเข้าแล้วร้อยให้เป็นช่อง ส่วนปากนั้นให้ใช้หวายเส้นเล็กมาสานโดยให้ผายปากออก มีดที่ใช้ฝักหวายแบบนี้จะเป็นมีดงกคือมีดได้หัวตัดและมีดปลายร้ายหรือปลายแหลมที่มีขนาดใหญ่

ทั้งนี้ บางคนที่ได้มีดมาใหม่เมื่อเข้าด้ามและฝนแล้วก็มักจะนำมีดสับกับต้นไม้ที่มียาง เช่น ต้นขนุน เป็นต้น สับทิ้งไว้ทั้งคืน เชื่อว่าคมมีดจะเหนียวเหมือนยางไม้และมีดจะไม่บิ่นง่าย

มีดคมบาง เป็นมีดขนาดเล็ก เรียกชื่อตามความบางของมีดว่า มีดคมบาง มีความกว้างประมาณ 3 เซนติเมตร ยาวรวมทั้งด้ามประมาณ 17 เซนติเมตร ตีจากแท่งเหล็กให้แบนบางหรือทำจากแผ่นเหล็กบาง ส่วนปลายและโคนจะเท่ากันหรือส่วนโคนอาจจะเล็กกว่าส่วนปลายนิด

หน่อย ตรงส่วน โคนของมิดเจาะรูเล็ก ๆ ตรงกลางสัก 3 รู ค้ำไม้ 2 กีบ เจาะรูให้ตรงกับรูที่เจาะบนมิดแล้วประกบกัน ตัวเหล็กมิดอยู่ตรงกลางแล้วใส่สลักยึดไม้ค้ำกับตัวมิดเข้าด้วยกัน

การใช้งาน ใช้หั่นซอยวัตถุที่อ่อนและวัตถุที่มีขนาดเล็กใช้เป็นมิดหั่นซอยผักในครัวก็ได้ ที่ใช้มิดนี้โดยเฉพาะคือ การใช้ผ่าผลหมากแล้วร้อยด้วยเชือกตามแหงไว้เป็นหมากกล้วย เมื่อใช้ผ่าหมากก็เรียกกันว่า “มิดผ่าหมาก” โดยผู้เฒ่าผู้แก่สมัยก่อนที่เคี้ยวหมากจะมีมิดคมบางติดเขียนหมากเสมอ เพื่อใช้ตัดหัวเปลือกหมาก มิดคมบางยังใช้นำติดตัวไปช่วยงานแต่งดาในงานต่างๆ อย่างในงานบวช เป็นต้น

มิดงก เป็นมิดหัวตัดขนาดใหญ่ คำว่ามิดงก อาจจะมาจกขนาดของมิดหัวตัดที่มีส่วนหัวใหญ่ก็ได้ ความใหญ่ที่ส่วนปลายของมิดงกนี้ประมาณ 7 เซนติเมตร มีความหมายของสันประมาณ 1-1.5 เซนติเมตร ความยาวเฉพาะตัวมิดประมาณ 30 เซนติเมตร รูปลักษณะส่วนปลายใหญ่กว่าโคน ปลายตัดกันมิดจะใหญ่และยาวกว่ามิดชนิดอื่น ค้ำมิดชนิดนี้จะใช้ไม้ไผ่หรือไม้จริง ถ้าเป็นไม้จริง ใช้ไม้ที่มีความแข็ง เช่น ไม้แดง ไม้ประดู่ ไม้ปู้ เป็นต้น ถ้าเป็นไม้ไผ่ก็ใช้โคนไม้รวกดำ หรือไม้ยะคือ ไม้ล้มมะลอก คอของค้ำมัดด้วยปลอกเหล็กหรือทองเหลือง เรียกกันว่า “เขี้ยว” ไว้เพื่อกันค้ำมิดจะเสียดหายง่าย

มิดงกดีขึ้นจากเหล็กกล้าสันหนา ส่วนของก้นจะไม่ทำเป็นบักกอดเหมือนกับมิดอื่น คือจะทำให้เรียวเล็กลงเพื่อความแข็งแรง เพื่อว่าในเวลาใช้งานจะไม่หักง่าย เมื่อได้ค้ำแล้วจะถากเหลาให้ได้ขนาดพอดีที่ต้องการ ถ้าเป็นไม้ไผ่จะปอกเอาผิวออกเพื่อสามารถใช้มือจับได้แน่น ความยาวของค้ำมิดประมาณ ๑.๕ เซนติเมตร การใส่มิดเข้ากับตัวค้ำใช้วิธีการเดียวกับมิดอื่นที่ได้กล่าวไว้แล้ว เพียงแต่ทำให้แน่นหนาเท่านั้น

มิดงกเป็นมิดที่มีน้ำหนัก ผู้หญิงจึงไม่ชอบใช้ เป็นมิดที่ใช้กับงานใหญ่ เช่น ใช้ถากต้นไม้เพื่อทำเป็นเสาบ้านเรียกว่า ซ่อมเสา ถากต้นไม้จกกลมให้เป็นเหลี่ยม เพื่อทำเป็นเสาบ้านใช้ตัดฟันไม้ขนาดใหญ่ หรือตัดฟันกระดุกสัตว์ เช่น กระดุกหมู เป็นต้น มิดงกนี้ บางท้องถิ่นเรียกว่า พร้า

มิดโงง หรือ พร้าหวด เป็นมิดปลายตัด ค้ำทำด้วยไม้ไผ่มีความยาวเท่า ๆ กับค้ำจอบหรือเสียม ดัดบริเวณโคนมิดให้งอเป็นมุมประมาณ 60 องศา ใช้สำหรับตัดหญ้าโดยยื่นถือมิดหวดซึ่งมีค้ำยาวเหยียดคอกหญ้าหรือพงหญ้าคาในลักษณะคล้ายการตีลูกกอล์ฟ ทั้งนี้บางท่านเรียกมิดชนิดนี้ว่า มิดกด (อ่าน “มิดกั๊ด”)

มิดซอยหยวก หรือมิดที่ใช้หั่นต้นกล้วยนี้เป็นมิดขนาดยาวอย่างดาบ (ซึ่งบางคนก็ใช้ดาบเก่าแทนมิดชนิดนี้) เวลาใช้หั่นต้นกล้วยหรือหยวกกล้วยเพื่อให้เป็นอาหารหมูนี้ ผู้หั่นจะนั่งทับต้นกล้วยไว้ไม่ให้เคลื่อนหนี ใช้มือที่ถนัดจับค้ำมิด มืออีกข้างหนึ่งจับปลายมิดแล้วหันหยวกโดยการหันแบบเชือด คือ กดน้ำหนักของมิดไล่จากส่วนปลายมิดลงไปก่อนเป็นแนวเฉียง

มิดชอยยอ หรือมิดที่ใช้หั่นใบยาสูบให้เป็นฝอยละเอียดเพื่อใช้บริโภคนั้น มักเป็นมิดที่มีขนาดยาวประมาณ 1 คืบ กว้างประมาณ 1 คืบเศษ และทำจากแผ่นเหล็กแบนๆ ซึ่งมักจะทำจากเศษของใบเลื่อย มิดชอยยอนี้มักจะไม่นิยมทำด้าม ผู้ใช้จะอาศัยฝ่ามือประคองให้ใบมิดเคลื่อนขึ้นลงเพื่อหั่นยาสูบที่ฟ่อนออกมาตามช่องที่จัดไว้

มิดชุยคือ มิดพกประจำตัวที่ชายหนุ่มมักพกติดตัว คำว่าชุย หมายถึง เทงหรือผลักคัน

มิดชุย เป็นมิดปลายแหลม มักมีขนาดยาวประมาณ 6 นิ้ว และกว้างประมาณ 1 นิ้ว ส่วนด้ามอาจใช้ไม้ไผ่หรือไม้จริงทำก็ได้ หรือบางคนก็ผลิตพิณใช้เขากวางหรืองาช้างหรือกระดูกสัตว์ทำด้ามก็สวยงามตามรสนิยม มิดชุย ซึ่งเป็นมิดพกนี้มักจะมีฝักมิดด้วย การทำฝักมิดดังกล่าวใช้ไม้ไผ่หรือไม้จริง มาเหลาให้ได้ขนาดกว้างและยาวกว่าตัวมิดเล็กน้อย แล้วผ่าไม้สั้นให้เป็นสองซีก ให้มีขนาดเท่ากันเจาะด้านในให้เท่ากับตัวมิดทั้งความยาว ความหนาและความใหญ่ เมื่อเจาะแล้วนำมาประกบกัน และรัดด้วยหวายถักปอบห้ำ คือปลอกรัดสัก 3 แห่ง

มิดชุยเป็นอาวุธประจำตัว ใช้พกติดตัวไปในที่คิดว่าจะมีอันตราย หรือพกพาติดตัวไปในเวลากลางคืนโดยเสียบไว้ที่เอว นอกจากเป็นมิดประดับที่มีไว้เพื่อป้องกันตัวแล้วยังใช้พกผลไม้และหั่นซอยวัตถุที่ไม่ใหญ่มากได้อีกด้วย

มิดดาบ คือ ดาบหรืออาวุธที่ใช้ในการสู้รบหรือเป็นเครื่องประกอบแสดงความเป็นชายชาติ ซึ่งก็มีลักษณะและขนาดต่าง ๆ

มิดดาบศรีภักุไชย (อ่าน “ดาบสะหลีกันใจ”) หมายถึง ดาบที่มักจะปรากฏในวรรณกรรม โดยมากจะหมายถึงดาบประจำกายของพระเอก ซึ่งบางครั้งพระอินทร์จะเป็นผู้มอบดาบชนิดนี้ให้พระเอกก็มี

มิดโต้ พร้าโต้ชื่อของมิดชนิดนี้ บางแห่งเรียกว่า พร้าฟันไม้ บางท้องถิ่นเรียกว่า มิดโต้ เป็นมิดขนาดใหญ่และยาว มีน้ำหนักมากคมโค้งชันนิดหน่อย มีขนาดใหญ่ประมาณ 5.5 เซนติเมตร ความยาวเฉพาะตัวมิดประมาณ 35 เซนติเมตร สันหนาประมาณ 1.5 เซนติเมตร ด้ามยาวประมาณ 25 เซนติเมตร ปลายตัด มีเขี้ยวคือปลอกรัดยาวประมาณ 10 เซนติเมตร ฝักมิดชนิดนี้นิยมทำด้วยหวายสาน การใช้งาน มิดชนิดนี้ใช้งานประเภทตัดฟันไม้ขนาดใหญ่ งานตากเสาซ่อมเสา งานตัดไม้ โดยใช้คู่กับขวาน

มิดเทาะ หมายถึง มิดที่ใช้โกนผม ซึ่งอาจเป็น โกนผมพระภิกษุหรือฆราวาสก็ได้ มิดเทาะนี้มักทำด้วยแผ่นเหล็กหรือโลหะแบนบางและเนื้อกล้า เพื่อที่ตัดมิดจะคงความคมได้นาน

มิดปลายว้าย คือ มิดที่ส่วนปลายโค้งจากคมด้านล่างขึ้นไปปรับกับสันแต่มีได้แหลมมากนั้ก มิดชนิดนี้มีขนาดต่าง ๆ และใช้งานได้ตามสภาพ เช่น ใช้ได้ทั้งตัดไม้ จักดอก และกระทั่งทำคร้ว หากใช้ในการเดินป่าก็มักจะใช้มีดชนิดนี้เพราะใช้งานได้อเนกประสงค์ คือในกรณี

ที่จำเป็นก็อาจใช้แทนเสียมได้ด้วย ในการนำมิดชนิดนี้ออกไปใช้นอกสถานที่แล้ว พ่อบ้านมักจะต้องใส่ในฝักมิดแล้ว “เหน็บหลัง” คือเหน็บที่ด้านหลังโดยสอดเข้าที่ผ้าขาม้าหรือเข็มขัด

มิดขั้วหรือกรรไกร เป็นเครื่องมือที่ใช้ตัด ทำเป็นใบมิดทำด้วยเหล็ก 2 อัน กว้างประมาณ 2.3 เซนติเมตร ยาวประมาณ 20 เซนติเมตร มีขาจับทำเป็นบ่วงให้มือสอด 2 ขา ยึดด้วยสลักหมุนไปมาได้ มีหลายขนาดและหลายคุณภาพให้เลือกใช้ตามลักษณะงาน

มิดขั้วหมาก เป็นเครื่องมือใช้ประจำเขียนหมาก ใช้สำหรับผ่าผลหมาก ทำด้วยเหล็กแบน ๆ เป็นรูปต่างๆ กว้างประมาณ 2.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 15-20 เซนติเมตร ประกอบกัน ขาหนีบด้านใน 2 ด้านเป็นใบมิด และที่รองรับใบมิดมีด้ามจับอยู่ตรงปลาย ส่วนหัวมีสลักยึดวิธีใช้ นำเอาผลหมากวางไว้ตรงกลาง แล้วใช้มือกดกรรไกรเข้าหากัน จะผ่าหมากออกเป็น 2 ซีก หรือผ่าซอยหมากเป็นชิ้นเล็ก ๆ ก็ได้ การใช้มิดขั้วหมากจะสะดวกและปลอดภัยกว่าการผ่าด้วยมีดผ่าหมากซึ่งอาจพลาดบาดมือได้รับบาดเจ็บได้

มิดยาว การที่เราเรียกว่ามิดยาวนั้น คงเรียกชื่อตามลักษณะความยาวของมิด ความกว้างของส่วนปลายประมาณ 4 เซนติเมตร ส่วนโคนกว้างประมาณ 3.5 เซนติเมตร สันหนาประมาณครึ่งเซนติเมตร ความยาวเฉพาะตัวมิด ไม่รวมคันยาวประมาณ 60 เซนติเมตร เป็นมิดยาวบางปลายตัดมีคม ตั้งแต่ปลายถึงโคนมิด ด้ามของมิดยาวนี้ ทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้จิง คอของด้ามรัดด้วยปลอกทองเหลืองหรือเหล็ก ส่วนการประกอบด้ามกับตัวมิด เหมือนกับมิดชนิดอื่นที่กล่าวไปแล้ว

การใช้งาน มิดยาวใช้ประโยชน์ได้หลายอย่าง ใช้กับงานนอกบ้าน เช่น พันหญ้าคันทาตัดหญ้า ถางหญ้าบริเวณเรือสวนนำไปเหมืองไปฝาย แล้วถางลำเหมืองก่อนฤดูทำนา ใช้กับงานพัฒนาของหมู่บ้าน งานในบ้านใช้มิดยาวตัดแต่งรั้วบ้านที่ปลูกด้วยไม้ เช่น ต้นละหุ่ง ต้นมะขาม ต้นชา เป็นต้น ใช้ซอยปาดต้นกล้วยเพื่อเป็นอาหารเลี้ยงสัตว์ที่เรียกกันว่า “ซอยย่อยก” ใช้หั่นซอยกิ่งไม้ซอยให้เป็นซี่โย เรียกว่า ครอบซี่โย

มิดแฉว เป็นมิดขนาดกลาง ตัวมิดมีความใหญ่ประมาณ 3.5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 35 เซนติเมตร ส่วนสันของมิดหนาประมาณครึ่งเซนติเมตร มีรูปร่างคล้ายกับดาบ ดี่ขึ้นจากเหล็กกล้าและเหนียว ด้ามทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้จิง ด้ามยาวประมาณ 15 เซนติเมตร ตรงคอด้ามมีปลอกทำด้วยเหล็กหรือทองเหลืองรัดไว้ด้วย การใช้งานมิดชนิดนี้ใช้ในการฆ่าสัตว์ใหญ่ เช่น วัว ควายหรือหมู ทั้งนี้การฆ่าวัวควายมีวิธีการฆ่าอยู่ 2 อย่าง คือ ฆ่าแบบชาวบ้านตามปกติ และการฆ่าแบบวิธีของขโมย การฆ่าแบบชาวบ้านตามปกติ นั้น คือนำวัวควายที่จะฆ่าไปผูกกับหลักหรือต้นไม้ ตรึงเชือกให้สั้นที่สุด ตรึงกับหลักที่ต่ำให้ส่วนหัวของสัตว์อยู่ต่ำ แล้วใช้ ค้อนหน้าแหวน หรือตะลุมพุกตีหัวจนสัตว์ล้มลงแล้วใช้มิดแฉวแทงคอซ้ำ เลือดสัตว์จะพุ่งออกไปสู่ภายนอกในทันทีที่เตรียมไว้ การฆ่าแบบขโมย คือนำเอาวัวควายที่ขโมยได้ผูกตรึงกับกิ่งไม้หรือต้นไม้ ผูกสูง ให้หน้าของสัตว์แหงนขึ้นแล้ว

ใช้มีดแลวแทงคอจนจมมีด เลือดจะพุ่งกระชูดออก เมื่อเลือดออกหมดควักควายก็จะล้มลง การฆ่าเหล่านี้เนื้อนั้นก็ใช้มีดแลวอีก นับว่ามีดแลวนี้เป็นมีดที่สามารถฆ่าและเนื้อสัตว์ จนเหลือแต่โครงกระดูกได้ มีดแลวจึงใช้ในการฆ่าสัตว์โดยเฉพาะก็ว่าได้ (ในบางแห่งคำว่า แลว หมายถึงดาบ)

มีดหมอ เป็นมีดที่ลงอาคมไว้ใช้ปราบภูตผีปิศาจ ทำด้วยเหล็ก กว้างประมาณ 5 เซนติเมตร ยาวประมาณ 10 เซนติเมตร มีดหมอเป็นของใช้ประจำตัวของหมอพื้นบ้านแต่ละคนเชื่อกันว่า เมื่อคนถูกผีเข้าหมอสั่งทำพิธีขับไล่ผีที่สิงอยู่ในตัวคน โดยการร้ายกาจอาคมเป่าเสก แลวใช้มีดกรีดตามตัวคนที่ถูกผีเข้า จะทำให้ผีร้ายที่สิงอยู่ออกไปจากตัวผู้เคราะห์ร้าย

ในกรณีที่หมอผู้ทำพิธีไม่มีมีดหมอแล้ว ก็อาจใช้งาช้างกำจัด คืองาช้างที่หักติดอยู่กับต้นไม้ เป็นต้น หรืองาช้างที่ทำพิธีแลวมาแทนมีดหมอ ยิ่งไปกว่านั้นหมอที่ไม่ใช้มีดหมอหรืองาช้าง ก็จะใช้ไพลที่ชาวล้านนาเรียกว่าพูเลย (อ่านว่า “พูเลย”) แทน และว่ากันว่าหมอบางคนเห็นว่าผู้ป่วยหรือผู้เข้ารับการทำพิธีเป็นหญิงที่มีลักษณะถูกใจ ก็จะใช้พูเลยสั้นคือแงงไพลที่มีขนาดสั้นกรีดไปตามตำแหน่งที่หมายตา พร้อมกับนั้นก็ถือโอกาสลูบคลำหญิงนั้นไปด้วย หมอดังกล่าวนี้มักเรียกกันว่า พ่อเลี้ยงพูเลยสั้น

มีดเหน็บ เรียกตามการใช้เหน็บเอว มีดเหน็บมีฝักใส่เหน็บเอวไปทำงานนอกบ้าน มีดเหน็บมีขนาดใหญ่ประมาณ 4.5 เซนติเมตร ยาวเฉพาะตัวมีดไม่รวมกันประมาณ 30 เซนติเมตร สันหนาประมาณ 70 มิลลิเมตร มีรูปลักษณะคมโค้งห้องหย่อนและปลายว้าย คือปลายแหลมเข็ดขึ้นไปทางสัน ค้ำทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้จิง การเข้าค้ำเหมือนกันมีดชนิดอื่นที่กล่าวไว้แล้ว

การทำฝัก ฝักมีดเหน็บใช้วัสดุทำ 2 อย่าง คือทำด้วยหวาย และทำด้วยไม้ การทำฝักด้วยไม้ใช้ไม้สักจะง่ายกว่าไม้อื่นๆ เพราะปาดเหลาได้ง่าย หากไม้สักที่มีขนาดใหญ่และยาวกว่าตัวมีดเล็กน้อย มาถากเหลาให้มีรูปดั่งมีด หรือจะทำเป็นรูปตัดตรงก็ได้ เมื่อถากเหลาได้ที่แล้ว ฝักไม้ก็นำไปแบ่งครึ่งหรือจะใช้ไม้ที่เป็นแผ่นบาง 2 แผ่น มาประกบกันให้ได้ขนาดก็ได้แล้วเจาะด้านในให้มีรูปตามมีดที่จะใส่ นำฝักทั้ง 2 ข้างมา ประกบกันแล้วรัดด้วยหวายหรือที่ทำเป็นบ่วงเรียกว่า “ปอบห้า” เท่านั้นก็จะได้ฝักไว้ใส่มีดเหน็บเอวไปทำงานต่อไป

มีดเหลา ตรงกับมีดตอกในภาษาไทยกลาง เป็นมีดเล็กสั้นปลายแหลม ส่วนคมโค้ง ส่วนค้ำโค้งและยาว ส่วนโคนของมีดจะคอดเล็ก ค้ำทำด้วยไม้ไผ่หรือไม้จิง ตรงค้ำมีปลอกทองเหลือง หรือเหล็กที่เรียกว่าเขี้ยวมีด เพื่อป้องกันการแตกหักของค้ำ การเลือกค้ำถ้าเป็นไม้ไผ่ก็จะหาเอาจากกิ่งไม้ไผ่สีสุกที่คดโค้งพอดีกับการที่จะใช้เหลา ถ้าเป็นไม้จิงก็ต้องถากเหลาให้โค้งตามความต้องการ

มีดเหลาใช้กับงานเหลาทุกชนิดสมกับชื่อที่ว่า มีดเหลาที่ใช้งานประจำของชาวบ้านคือ การเหลาดอกจักสานทุกอย่าง ส่วนปลายที่แหลมใช้เจาะรูไม้ไผ่ได้ดี เช่น เจาะรูข้อแปะเครื่องปั้น แทนส่ว และมีดเหลาใช้เป็นอาวุธได้อีกด้วย สมัยก่อนที่มีการสู้สาวแ่วสาว สาวที่อยู่นอกบ้าน ส่วนมากจะมีมีดเหลาไว้ใกล้มือ จึงทำให้บ่าวที่เกเรเกรงกลัวไม่กล้าทำอะไรเป็นการล่วงเกิน เพราะสาวเจ้าอาจเสียบเอาด้วยมีดเหลาเมื่อใดก็ได้

เคียว เป็นเครื่องมือสำหรับเกี่ยวข้าว เกี่ยวถั่ว และเกี่ยวหญ้าต่าง ๆ แต่จุดประสงค์ที่สำคัญคือ ใช้เกี่ยวรวงข้าวเป็นหลัก เมื่อชวานาปักดำต้นกล้าจนกระทั่งออกรวง และเมล็ดแก่จัดรวงข้าว เหลืองไปทั่วทุ่งนา แล้วจะใช้ท่อนไม้ไผ่ยาว ๆ นวดข้าวให้ล้มไปทิศทางเดียวกัน จะได้ใช้เคียวเกี่ยวข้าวได้สะดวก ข้าวไม่พันกัน เคียวเกี่ยวข้าวมีหลายแบบ เช่น

เคียวกระสา ลักษณะรูปเคียวโค้งเป็นวงกว้างเหมือนคอนกระสา เหมาะสำหรับเกี่ยวข้าว ซึ่งใช้วิธีปักดำ เพราะต้นข้าวแบบปักดำต้นข้าวจะกอใหญ่ จึงจำเป็นต้องใช้เคียววงกว้าง

เคียวกระยาง ลักษณะรูปเคียวโค้งเป็นวงแคบกว่าเคียวกระสา วงเคียวที่แคบกว่านี้เหมือนคอนกระยาง ใช้เกี่ยวข้าวนาดำและนาหว่านซึ่งกอข้าวไม่ใหญ่นัก จะทำค้ำจับขาและนิยมใช้กันมากที่สุด

เคียวงู ลักษณะปลายเคียวเหมือนหางงู วงเคียวแคบกว่าเคียวกระยาง มีคอคอดตรงคงเหมาะสำหรับเกี่ยวฟางและรวงข้าวที่พันกันยุ่งไม่เป็นระเบียบ จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้าวที่ละรวงในบางครั้ง เคียวงูจะทำค้ำมงอ เพื่อให้มือจับได้ถนัดมีแรงดึงได้มาก ปกติมักใช้เกี่ยวข้าวฟางมากกว่า เพราะต้นข้าวฟางค่อนข้างเหนียว

เคียวขอ ส่วนใหญ่พบอยู่ในแถบจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร คงได้รับอิทธิพลมาจากเคียวเกี่ยวข้าวของจังหวัดแถบภาคอีสาน และประเทศกัมพูชา เป็นต้น เคียวขอบางที่เรียกว่า “กรูด” เคียวขอจะใช้เกี่ยวกิ่งไม้หรือรากไม้เนื้อแข็ง ซึ่งมีลักษณะโค้งงออยู่แล้ว ถากและเหลาให้เรียบ ให้ส่วนเป็นขอมีความโค้งเป็นวงกว้างมาก เลี่ยมปลายแหลมให้แหลม ขอนี้จะใช้สำหรับกวาดต้นข้าวให้มารวมกัน เมื่อจับรวงข้าวได้แล้วจะพลิกเคียวซึ่งอยู่ตรงข้ามกับขอมาเกี่ยวรวงข้าว แล้วใช้ขอด้านล่างกองรวมใช้มือจับประคองฟ่อนรวงข้าวให้ไปกองรวมกักผูกมัดด้วยดอกหรือซังข้าวมัดเป็นฟ่อน

เครื่องมือของงานช่างแกะสลักที่สำคัญ ๆ ก็มี ส่วและค้อน ส่ว คือ สิ่งที่ทำจากโลหะที่เป็นเหล็กกล้าแข็งและเหนียว ทำให้เกิดความคมด้วยการตี การเจียร และตกแต่งให้เป็นหน้าต่าง ๆ เช่น หน้าตรง หน้าโค้ง ซึ่งมีขนาดต่าง ๆ กัน และส่วที่จะใช้แกะสลักได้ดีนั้น จะตรงมีความคม ส่วที่ดีควรจะทำจากตะไบ และเหล็กสปริง

ลิวที่ใช้ในการแกะสลัก เช่นลิวหน้าตรง ใช้สำหรับตอกเดินเส้นในแนวตรงและขุดพื้น ซึ่งมีหลายขนาด ลิวหน้าโค้ง โค้งเล็บมือ ใช้สำหรับตอกเดินเส้นในส่วนที่เป็นเส้นโค้งและใช้ปาด แต่งแกะแรลฟาย และลิวปากเลี้ยว ลักษณะสิ่งจะเป็นมุกเฉียงไปข้างหนึ่งและจะมีเป็นคู่ คือเลี้ยวซ้าย และเลี้ยวขวา

การบำรุงรักษาเครื่องมือของช่างแกะสลัก ลิว นับว่าเป็นเครื่องมือที่สำคัญสำหรับช่างแกะสลักเป็นอย่างยิ่ง ถ้าลิวที่นำมาใช้ในการแกะสลักนั้นไม่มีความคม ผลงานที่แกะออกมานั้น ความงามก็จะด้อยลง เพราะความของลิวที่นำมาแกะและปาดลงบนเนื้อไม้จะทำให้ลวดลายสวยงามคมชัด และมีความเตี้ยขาดอยู่ในตัว ทั้งนี้ก็เพราะฝีมือช่างประกอบกับการมีเครื่องมือดี และรู้จักใช้ จึงจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้ผลงานดียิ่งขึ้น ฉะนั้นช่างจึงจำเป็นต้องการรู้จักวิธีการลับลิวที่จะนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการแกะสลักไม่ให้ความคมอยู่เสมอ

11. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

วาทินี ภาวสุทธิกุล (2549) ศึกษาวิจัยเรื่องการประเมินผล โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษากลุ่มหัตถกรรมตีแผ่นแร่ตักแต่งไม้ ตำบลสันกำแพง อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษา 2 หัวข้อ คือ

1. กลุ่มหัตถกรรมตีแผ่นแร่และกลุ่มผลิตไม้มีความสำเร็จในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อยู่ในระดับมาก
2. กลุ่มหัตถกรรมตีแผ่นแร่และกลุ่มผลิตไม้มีความสำเร็จในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจพบว่า สมาชิกกลุ่มหัตถกรรมตีแผ่นแร่ตักแต่งไม้ ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจมากที่สุดร้อยละ 61.10 เหตุผลที่ทำให้มีความพึงพอใจในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ 3 อันดับแรก คือ ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น รองมา คือขยายตลาดได้เพิ่มมากขึ้นและได้รับความรู้จากการฝึกอบรมเพิ่มขึ้น

ในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มหัตถกรรมตีแผ่นแร่และกลุ่มผลิตไม้ประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ คือ

1. ด้านวัตถุดิบ ประสบปัญหาด้านราคาแผ่นแร่ ที่มีราคาไม่แน่นอน ส่วนวัตถุดิบที่เป็นไม้ก็มีราคาที่สูงขึ้นและเป็นราย
2. การตลาด สมาชิกยังมีความเห็นว่าไม่เพียงพอ ต้องมีการขยายตลาดมากขึ้น
3. ด้านการฝึกอบรม ยังไม่ตรงตามความต้องการของผู้รับการอบรม
4. การกระจายผลผลิตยังไม่ดี ยังกระจุกตัวอยู่เพียงผู้ผลิตบางกลุ่ม

5. ด้านการจัดงานแสดงจำหน่ายสินค้า ยังไม่มีผลต่อยอดขาย

อภิชัย พันธเสนและคณะ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง กับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม งานวิจัยนี้มีจุดเริ่มต้นมาจากความเข้าใจของคณะผู้วิจัยว่า ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงเสนอแนวคิดเกษตรทฤษฎีใหม่ พร้อมทั้งรูปธรรมในการทำการเกษตรสำหรับเกษตรกรรายย่อย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการพึ่งตนเอง มาตั้งแต่ พ.ศ. 2537 โดยที่ได้ทรงมีแนวคิดในเรื่องนี้มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เกษตรทฤษฎีใหม่ ดังกล่าวประกอบด้วยขั้นตอนต่าง ๆ สามขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่หนึ่ง เกษตรกรจะต้องสามารถพึ่งตนเองจากการเน้นการผลิตเพื่อการบริโภคเป็นหลักได้ ขั้นตอนที่สอง เมื่อมีผลผลิตมากเกินไปจนจำเป็นเพื่อการบริโภคในครัวเรือน ควรจะมีกิจกรรมกลุ่มในลักษณะเป็นสหกรณ์ เพื่อการแปรรูปหรือการจำหน่าย ส่วนขั้นที่สาม สามารถร่วมมือกับกลุ่มทุนและพลังงาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ภายหลังจากเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี 2540 เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พระองค์ได้มีพระราชดำรัส ในเรื่อง “เศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งหมายถึง “พอกินพอใช้” ที่เคยมีพระราชดำรัส มาตั้งแต่ พ.ศ. 2517 โดยอธิบายในปีต่อมาไว้อย่างชัดเจนว่า “ความพอเพียง” นั้น หมายถึง ความพอประมาณ และ ความมีเหตุผลโดยได้เสนอเศรษฐกิจพอเพียงนี้ในฐานะที่เป็นยุทธศาสตร์ การพัฒนาประเทศ

แต่คนไทยทั่วไปก็ยังนึกภาพไม่ออกว่า เศรษฐกิจพอเพียงจะมีรูปธรรมที่นำมาใช้ปฏิบัติจริง ได้อย่างไร เนื่องจากคุ้นกับเกษตรทฤษฎีใหม่ซึ่งมีรูปธรรมการผลิตการเกษตรสำหรับเกษตรกร รายย่อยเป็นหลัก มีแนวโน้มจะอธิบายเศรษฐกิจพอเพียงให้มีความหมายเช่นเดียวกับทฤษฎีใหม่ และเมื่อเป็นเช่นนั้นก็ยากที่จะปรับมาเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในลักษณะที่สามารถ ปฏิบัติได้จริง เนื่องจากประเทศไทยมิได้มีเฉพาะภาคเกษตร แต่ได้มีอุตสาหกรรมและบริการ ที่ก้าวหน้าไปไกลแล้ว

พิรพงษ์ ปราบริปู (2547) ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน กลุ่มดีเหล็กบ้านฝายมูล อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน การศึกษานี้ศึกษาข้อมูลจาก 73 คน จากกลุ่มดีเหล็กบ้านฝายมูล พบว่าผลิตภัณฑ์หลักที่ผลิตคืออุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น จอบ มีดพรวา เสียม เป็นต้น และต้นทุนในการผลิตส่วนใหญ่อยู่ในส่วนของค่าแรงที่ไม่เป็นตัวเงิน รองลงมาเป็น ค่าจ้างในการผลิต และค่าวัตถุดิบตามลำดับ ผลตอบแทนของผลิตภัณฑ์ต่อต้นทุนเป็นตัวเงิน อยู่ในช่วงร้อยละ 3.76 ถึง 70.26

สำหรับโครงสร้างการตลาดสมาชิกส่วนใหญ่บริหารการตลาดกันเองเป็นร้อยละ 60 และจำหน่ายบนแผงลอยที่สมาชิกสร้างขึ้นเป็นร้อยละ 30 ส่วนอีกร้อยละ 10 จะจำหน่าย ให้พ่อค้าคนกลางในกลุ่มและต่างหมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาในด้านจุดแข็งจุดอ่อนของกลุ่ม พบว่า ภาพรวมของกลุ่มเป็นจุดเด่น และจุดแข็งในการจัดองค์กร ฝีมือในการผลิตสินค้าที่ได้มาตรฐาน ตลอดจนผลิตภัณฑ์เป็นสินค้า ระดับล่างที่เป็นที่ต้องการของตลาด อีกทั้งยังเป็นผู้ผลิตรายใหญ่เพียงรายเดียวของพื้นที่ ส่วนข้อจำกัด คือ ถ่านที่ใช้เป็นวัตถุดิบเริ่มขาดแคลน อาจทำให้ต้นทุนในการผลิตปรับตัวสูงขึ้น ในอนาคต

ด้านศักยภาพในการพัฒนาของกลุ่ม เนื่องจากทักษะและฝีมือในด้านการตีเหล็ก ที่ถูกสั่งสมมาเป็นทุนเดิม ซึ่งสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มไปสู่ในรูปแบบต่าง ๆ ที่ต้องการได้

ปียาภา พรหมทอง (2542) ศึกษารูปแบบเครื่องมือเหล็กที่พบในประเทศไทย ซึ่งเป็นการศึกษาเฉพาะเครื่องมือเหล็กที่อยู่ในช่วงสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ที่เก็บรักษาไว้ ตามพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติต่าง ๆ จากภาคเหนือ จำนวน 36 ชิ้น ภาคกลาง จำนวน 294 ชิ้น และภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 68 ชิ้น การศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะเรื่องหน้าที่หลักของการใช้งานของเครื่องมือเป็นเกณฑ์ในการแบ่งโดยเปรียบเทียบกับการใช้งานของเครื่องมือ ในปัจจุบันพบว่า เครื่องเหล็กสมัยก่อนประวัติศาสตร์ที่พบในประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 4 กลุ่ม ใหญ่ ๆ คือ

1. เครื่องมือเกี่ยวกับงานช่างไม้ ได้แก่ ขวาน ลิว ตะปู
2. เครื่องมือในการทำเกษตร ได้แก่ เสียม เครื่องมือขุด
3. เครื่องมือล่าสัตว์และอาวุธ ได้แก่ โข่ หอก หัวลูกศร แหวน ฉมวก
4. เครื่องมือสารหน้าที่ ได้แก่ มีด

จากการศึกษารูปแบบของเครื่องมือเหล็กที่พบตามภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย จะเห็นได้ว่า เครื่องมือเหล็กที่พบแต่ละภาคมีรูปแบบที่หลากหลาย มีทั้งเหมือนและแตกต่างกัน โดยเฉพาะ ภาคกลางมีรูปแบบของเครื่องมือเหล็กที่หลากหลายกว่าทุกภาค ส่วนมากแล้วในแต่ละภาค จะพบเครื่องมือที่มีรูปแบบแตกต่างกับ ยกเว้น ขวานบ้อง โข่หอกมีบ้อง และ โข่หอกไม่มีบ้อง มีลักษณะที่เหมือนกันทั้ง 3 ภาค